

SATIR ARALARINI GÜN YÜZÜNE ÇIKARMAK: BİR YAZINSAL YAPITTA TARİHTEN BİRKAÇ YAPRAK¹

Didem TUNA²

Öz

George Orwell, *Animal Farm* başlıklı yapıtının Ukraynaca baskısına yazdığı önsözde (1947), 1936 yılında evlendiğinden ve hemen hemen aynı hafta İspanya’da iç savaş patlak verince eşi ile birlikte İspanya’ya gidip, İspanyol hükümeti için savaşmaya karar verdiklerinden söz eder. Savaşın ilk zamanlarında yabancılar genelde hükümeti destekleyen farklı tarafların iç çatışmalarından haberdar değildir. Orwell eşiyle birlikte bir dizi tesadüf sonucunda, yabancıların birçoğunun aksine Uluslararası Tugaylara değil, POUM milislerine, yani İspanyol Troçkicilere katılır. 1937’nin ortalarına doğru komünistler kontrolü ele alıp Troçkicilerin izini sürmeye başlayınca, kendilerini kurbanların arasında bulurlar ancak İspanya’dan tutuklanmadan ve canlı olarak çıkmayı başarırlar. Ne var ki, arkadaşlarının çoğu vurulur, diğerleri uzun yıllar hapisanelerde yatar ya da kendilerinden bir daha haber alınmaz. İspanya’daki insan avı S.S.C.B.’deki büyük tasfiyelerle eş zamanlı olarak, bir şekilde onların tamamlayıcısı gibi devam eder. Orwell için değerli bir ibret olur: Totaliter propagandanın, demokratik ülkelerde aydın insanların düşüncelerini ne kadar kolaylıkla kontrol altına alabildiğini anlar. Orwell için, Batı Avrupa’daki insanların Sovyet rejimini olduğu gibi görmeleri her şeyden önemlidir. 1930’dan beri S.S.C.B.’de gelen noktanın sosyalizmle pek ilgisi yoktur. Aksine, yönetimin, diğer yönetici sınıflar gibi, sahip olduğu güçten vazgeçmek için hiçbir nedeninin kalmadığı hiyerarşik bir topluma dönüşmüştür. İspanya’dan dönüşünde, Sovyet efsanesinin maskesini herkes tarafından kolayca anlaşılacak ve diğer dillere kolayca çevrilecek bir öyküyle indirmeyi düşünür ve *Animal Farm* bu düşüncelerle kurgulanır. Dünya çapında çok büyük bir başarı kazanan bu kitap, hiç kuşkusuz defalarca çözümlenmiş, hangi karakterler ve olayların temel olarak kimi ya da neyi anırttığı açıklığa kavuşturulmuştur. Ancak böylesine zengin bir yapıtı farklı zamanlarda satır araları ile birlikte yapılan çoğul okumalarla bile tüketebilmek olanaklı değildir. Bu çalışmada, *Animal Farm*’ın yergi olarak okunmasına ilişkin olarak daha önce ortaya koyulmuş bilinen çözümlere yeniden değinilmemekte, bunun yerine ayrıntılarda gizli olan farklı metinlerarası öğeler ele alınmaktadır. Metnin çevirileriyle ilgili olarak da, farklı ideolojilerin çeviriler yoluyla yansıtılması noktasında, metnin erek kültürlere taşınması ve sunumuna ilişkin çeşitli örneklerden söz edilmektedir.

Anahtar kelimeler: Çeviri göstergebilimi, George Orwell, *Animal Farm*, Yergi, Metinlerarasılık.

BRINGING TO LIGHT WHAT IS BETWEEN THE LINES: SOME PAGES OF HISTORY IN A LITERARY TEXT

Abstract

As George Orwell states in his preface to the Ukrainian edition of *Animal Farm* (1947), the Civil War broke out in Spain right after he got married in 1936. Orwell and his wife decided to go to Spain and

¹ Bu makale, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Batı Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı Diller ve Kültürlerarası Çeviribilim Doktora Programı kapsamında Prof. Dr. Sündüz Öztürk Kasar tarafından yönetilen “Göstergebilimin Çeviri Alanına Uygulanması: George Orwell’in *Animal Farm* Başlıklı Yapıtının Üç Dilde Çözümlemesi ve Karşılaştırılması” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

² Yrd. Doç. Dr., İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü, didem.tuna@yeniyuzyil.edu.tr [Makale kayıt tarihi: 24.3.2017-kabul tarihi: 10.4.2017].

fight for the Spanish Government. However, there were internal struggles between the various political parties supporting the Government but foreigners were unaware of this during the early stages of the war. Orwell joined not the International Brigade like the majority of foreigners but the POUM militia—the Spanish Trotskyists. In the middle of 1937, the Communists gained control and began hunting down the Trotskyists; and Orwell and his wife found themselves among the victims. Nevertheless, fortunately, they managed to get out of Spain alive, without getting arrested once. Many of their friends were shot and some disappeared or were imprisoned. The man-hunts in Spain went on parallel to the great purges in the Union of Soviet Socialist Republics (USSR). Through these experiences, Orwell learned how easily totalitarian propaganda could control the opinions of rational people in democratic countries. As a consequence, according to Orwell, people in Western Europe should consider it highly important to see the Soviet régime for what it really was. Since 1930, Orwell had seen little evidence of the USSR progressing toward anything that can be truly called socialism. On the contrary, it was transformed into a hierarchical society, wherein the rulers had no more reason to give up their power than any other ruling class. On returning from Spain, Orwell decided to expose the Soviet myth in a story that could be easily understood by almost everyone and could be easily translated into other languages; this is how *Animal Farm* was formed. This book earned worldwide fame and has been analyzed umpteen times. Several studies have clarified the allusions and implications that shaped it in terms of its connection with the Russian Revolution of 1917 and the events that followed. However, it is not easy to consume such a prosperous work even with multiple readings between the lines. In this study, the rather conventional readings of the book as a satire will not be repeated; instead, other intertextual elements will be the focus. As for the Turkish and French translations of the book, the transition and presentation of the book in the target cultures is discussed through some examples, with an emphasis on the transmission of different ideologies through translation.

Keywords: Semiotics of translation, George Orwell, *Animal Farm*, Political Satire, Intertextuality

1. Giriş

George Orwell'in *Animal Farm* başlıklı yapıtı, başta 1917 Rus Devrimi ve sonrasında yaşanan olaylar olmak üzere her çeşit politik düzen ile insan doğasına yönelik bir yergi olarak ilk basıldığından bu yana farklı yönleriyle çözümlenmiş, yapıttaki karakterlerin ve olayların genel olarak kimi, neyi ya da hangi olayları anıştırdığı genel olarak ortaya koyulmuştur. Orwell, kitabın Ukraynaca baskısına yazdığı önsözde (1947), kitabı kaleme alma nedenlerini açıkça ifade etmiş ve burada anlattıkları da kitabın çözümlenmesine yön vermiştir. Önsözde anlattığı üzere Orwell, 1936 yılında evlendikten hemen sonra patlak veren İspanya iç savaşında İspanyol hükümetine destek vermek için eşi ile gittiği İspanya'da boğazından vurulmak da dâhil olmak üzere birçok tehlike atlatır ve türlü olaylara şahit olur. Hükümeti destekleyenler arasında gruplaşmalar vardır. Orwell tesadüf eseri İspanyol Troçkicilere katılır ve 1937'nin ortalarına doğru da komünistler kontrolü ele alıp Troçkicilerin izini sürmeye başlarlar. Orwell ve eşi İspanya'dan tutuklanmadan çıkmayı başarsalar da arkadaşları vurulur, hapse düşer ya da kendilerinden haber alınmaz. İspanya'daki insan avı S.S.C.B.'deki büyük tasfiyelerle eş zamanlı olarak devam eder. Orwell, propagandanın, demokratik ülkelerde aydın insanların düşüncelerini ne kadar kolaylıkla kontrol altına alabildiğine ve masum insanların yalnızca sıra dışı olmaları şüphesiyle hapse atıldıklarına şahit olur. İngiltere'ye dönüşünde birçok kişinin, basında Sovyet mahkemeleriyle ilgili yer alan en saçma komplo, hiyanet ve sabotaj hikâyelerine inandıklarını görür.

Orwell, aslında Rusya'ya hiç gitmemiştir ve bu ülkeye ilişkin bilgisi kitaplardan ve gazetelerden okumayla öğrenilenlerle sınırlıdır. Gücü yetse de Sovyetlerin işlerine karışmak, Stalin ve arkadaşlarını sırf ilkel ve demokratik olmayan yöntemleri nedeniyle suçlamak gibi bir derdi yoktur. Ancak öte yandan Batı Avrupa'daki insanların Sovyet rejimini olduğu gibi görmeleri de onun için her şeyden önemlidir.

1930'dan beri S.S.C.B.'de geline noktanın da sosyalizmle pek ilgisi yoktur; yönetimin elinde tuttuğu güçten vazgeçmek gibi bir niyeti yoktur, toplum da hiyerarşik bir yapıya bürünmüştür, ancak İngiltere'de işçi ve aydınlar S.S.C.B.'nin 1917'dekinden farklı olduğunu anlamamaktadırlar, zira bir yandan bir yerlerde gerçekten sosyalist bir ülkenin bilfiil var olduğuna inanmak istemekte, diğer yandan da toplum hayatında görece özgürlük ve ılımlılığa alışkın olduklarından totalitercilik onlara tamamen anlaşılabilir gelmektedir. Sokaktaki adam İngiltere gibi bir ülkede toplama kampları, topluca sınır dışı etme, yargısız tutuklama, basına sansür, vs. için gerçek bir anlayış geliştiremez. S.S.C.B. hakkında okudukları İngilizceye otomatik olarak çevrilmiştir ve o da masum bir şekilde totaliter propagandanın yalanlarına inanır. İngiliz halkının çoğunluğu Almanya'daki Nazi rejiminin gerçek yüzünü değerlendirmekten aciz olduğu gibi, Sovyet rejimi ile ilgili olarak da aynı yanılsama içindedir. Tüm bunların etkisiyle Orwell, sosyalist hareketin canlanması için, Sovyet efsanesini yıkmak için şart olduğundan emin olur. Bunu da herkes tarafından kolayca anlaşılacak ve diğer dillere kolayca çevrilecek bir öykü yoluyla gerçekleştirmeye karar verir ve *Animal Farm* bu düşüncelerle kurgulanır.

Göstergebilimsel çözümlemede, bir metnin çoğul okuma ve anlamlama eksenlerinde ele alınması ve içinde yer alan metinlerarası öğelerin gün yüzüne çıkarılması ve yalnızca metnin değil, metni çevreleyen öğelerin de değerlendirilmesi, çeviri söz konusu olduğunda da metnin tüm bileşenleriyle erek dile taşınması önem arz etmektedir. Dünya çapında milyonlarca satan, yaklaşık yetmiş dile çevrilen, hatta kimi dillerde birden fazla çevirisi olan *Animal Farm*, hiç kuşkusuz defalarca okunmuş, okundukça yeniden çözümlenmiş, hangi karakterler ve olayların temel olarak kimi ya da neyi anıştırdığı açıklığa kavuşturulmuş, Rus Devriminin ötesinde genel olarak tüm politik düzenlere ve toplumlara ya da insan doğasına yönelik göndermeleri ortaya koyulmuştur. Ancak böylesine çok yönlü bir yapıtı farklı zamanlarda satır araları ile birlikte yapılan çoğul okumalarla bile tüketebilmek olanaklı değildir. Bu çalışmada, *Animal Farm*'ın yergi olarak okunmasına ilişkin daha önce ortaya koyulmuş ve kabul görmüş, bilinen çözümlemelere yeniden değinilmemekte, bunun yerine ayrıntılarda gizli olan farklı metinlerarası öğeler ele alınmaktadır. Bunun yanı sıra, metnin Türkçe ve Fransızca çevirileriyle ilgili olarak da farklı ideolojilerin çeviriler yoluyla yansıtılması ve özgün metindeki ideolojik öğelerin çeviride ifade edilmesi noktasında, metnin erek kültürlere taşınması, sunumu ve aktarımına ilişkin çeşitli örneklerden söz edilmektedir.

2. Metnin Yergi Olarak Okunması

“Bir yapıt ne kadar zenginse bir gücül anlamdan fazlasını gerçekleştirebilir ve birçok eksende yorumlanabilir” (Öztürk Kasar, 2009, s. 170). Örneğin *Animal Farm*, bir fabl, pek çok ikna ve propaganda yöntemini örnekleyen bir kaynak ve 1917 Rus Devrimi'ne yönelik bir yergi olarak okunabilmektedir. Bir yazınsal metin üzerinde gerçekleştirilecek göstergebilimsel çözümlemede, metinlerarası ilişkilerin saptanması ve yorumlanması önemli bir unsurdur. Çeşitli metinlerarası yöntemler arasından *Animal Farm*'da yoğun olarak anıştırma yöntemine yer verilmiştir. “Açık seçik göndermede bulunmadan bir kişi ya da nesne konusunda düşünceyi uyandırma biçimi olan anıştırmada söylenmesi gereken şey doğrudan belirtilmek yerine yalnızca telkin edilir” (Aktulum, 2007, s. 109). Bernard Dupriez ise anıştırmayı şöyle tanımlar: *Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics*'in tanımına göre anıştırma, başka bir yazınsal yapıta, sanata, tarihe, kişiliğe vb. örtük bir göndermedir (Preminger, 1979'dan aktaran Aktulum, 2007, 110). Pierre Fontanier ise anıştırmayı “söylenen bir şeyin söylenmeyen bir şeyle olan ilişkisi ve bu şey konusunda bu ilişkinin uyandırdığı düşünce” olarak tanımlayarak, “tarihle ilişkisi olursa ‘tarihsel’; masalla olursa ‘söylensel’; gelenek-görenek, inançlarla ilgili olursa ‘töresel’, yalnızca söz oyunlarına dayanırsa ‘sözsel’ anıştırma” (Fontanier, 1980'den aktaran Aktulum, 2007, s. 110-111) olarak ayırır.

Anıştırmaya ilişkin bu tanım ve açıklamalar doğrultusunda, *Animal Farm*'ın karakterleri, olayları ve nesnelere 1917 Rus Devrimi ve sonrasında yaşananlarla ilişkilendirilebilmektedir. Öte yandan, “varlığını dışarıdan bildirecek ve belirtecek bir dış bildiri dizgesi olmadığı için anıştırmayı bulmak zordur, çoğu zaman kişisel ekin birikimi ve çabayı gerektirir” (Aktulum, 2007, s. 109). Aynı şekilde *Animal Farm*'daki anıştırmalar da çoğul okuma ve anlamlama eksenleri kapsamında değerlendirildiğinde öncelikle 1917

Rus devriminin ve sonrasında S.S.C.B’de yaşananların yergisi olarak okunabilmektedir. Ancak metin bu doğrultuda okunurken, ilk bölümden itibaren unutulmaması gereken bazı ayrıntılar vardır:

“Rusya öyle bir memleket ki, 1917 İhtilalinden beri tatbik ettiği komünist rejimin aşırı taraftarları ve aşırı aleyhtarları vardır. Rusya’yı hep bunlar anlatırlar. Komünizmin aşırı taraftarlarına göre Rusya’da her şey son derece iyi, aşırı aleyhtarlarına göre ise her şey son derece kötüdür. Bu iki ucun yazdıklarına, söylediklerine bakarak Sovyet Rusya’nın hakiki çehresini görmek, tarafsız olduklarını söyleyenlerin ne derecelerde ve nerelerde tarafsız kaldıklarını ayırdıktan sonra Rusya’yı nasıl ise öyle tanımak, sağlam görüşlere ulaşmak belki tüm dünya için mümkün olamamıştır” (Rado, 1968, s. 6).

Troçki’nin ifadesiyle, “Sovyetler Birliği’nin ‘dostlarının’ profesyonel bir alışkanlıkları vardır: İzlenimlerini kapalı göz ve tıkalı kulakla toplarlar. Onlara güvenemeyiz. Düşmanlar sık sık iğrenç iftiralar yayarlar” (Troçki, 1998, s. 124). Bu anlamda metni ve satır aralarını Rus Devrimi ve devrim sonrasına yönelik bir bakış açısı ile değerlendirirken karşılaşılabilecek kaynakların yansız olmayabileceği anımsanarak, edinilen her tür bilginin eleştirel okumadan geçirilmesi sağlıklı olacaktır çünkü “kimileri tarafından insanlığın baskıdan kurtuluşunun dönüm noktası olarak selamlanan, kimilerince de bir cinayet ve felaket olarak tanımlanan Rus Devrimi [...] fikirleri kutuplaştırmaya daha uzun süre devam edecektir” (Carr, 2010, s. 47).

2.1. Birinci Bölümün Okunması

Karl Marx’ı anıştıran ve metnin birinci bölümünde çiftlikteki hayvanları gizli bir toplantıya çağırarak bilge domuz Old Major, yaptığı konuşmada insan ve hayvandan adeta iki düşman kampı olarak söz etmekte, tek gerçek düşmanın insan olduğunu açıklayarak insanı hedef olarak göstermektedir. Benzer bir şekilde, Marx da “tüm toplum, giderek daha fazla, iki büyük düşman kampa, birbiriyle doğrudan doğruya karşı karşıya gelen iki büyük sınıfa bölünmektedir: burjuvazi ve proleterya” şeklindeki ifadesiyle, toplumu iki sınıfa ayrılmış olarak ifade etmiştir (Marx & Engels, 2010, s. 40). Old Major, insanların hayvanları çalıştırdığından, karşılığında onlara hayatta kalacakları kadar yiyecek verdiğinden söz eder, Karl Marx ise “bir sınıfı ezebilmek için, ona hiç değilse kendi kölece varlığını sürdürebileceği belli koşulların sağlanması” (s. 55) gerektiğini vurgular. Old Major, hayvanların yaşamının sefillikten ve kölelikten başka bir şey olmadığına dikkat çeker, Marx’a göre ise, “işçi sefilleşir ve bu sefalet nüfustan da, zenginlikten de daha hızlı artar” (s. 55). Yine Marx’a göre, “Toplum artık burjuvazinin egemenliği altında yaşayamaz; başka bir deyişle, onun varlığı toplumla artık bağdaşmamaktadır” (s. 56), Old Major da insanın ortadan kaldırılmasını çare olarak görmektedir. Diğer yandan Old Major, hayvanlara insana karşı verecekleri savaşta tam bir birlik olmalarını ve tam bir yoldaşlık göstermelerini öğütlemekte, Marx ise işçilere şu çağrıyı yapmaktadır: Bütün ülkelerin işçileri, birleşin! (s. 88).

Komünist Manifesto’nun yazarları, Karl Marx ile birlikte Frederich Engels’dir ancak yukarıda Old Major’ın Marx’ı anıştırdığına yönelik düşünce ile Komünist Manifesto’dan verdiğimiz örneklerde yalnızca Marx’ın adı anılmaktadır. Bunun nedeni, Engels’in Marx’ın ölümünden sonra manifestonun 1883 tarihli Almanca baskısının önsözünde yer alan sözleridir. “Manifesto’ya baştan sona egemen olan temel düşünce [...] tek başına ve yalnızca Marx’a aittir” (s. 122).

Old Major’ın küçükken annesinin ve diğer dişi domuzların söylediğini anımsadığı *İngiltere’nin Hayvanları* adlı şarkı ise, Enternasyonal Marşı’nı anıştırmaktadır. Dünya işçilerinin ortak marşı olarak kabul edilen ve 1944’e değin Sovyetler Birliği’nin ulusal marşı olan Enternasyonal’in sözlerini, 1871’de nakliye işçisi ve Paris komünü üyesi Eugène Pottier yazmış ve bestesini de sanayi işçisi Pierre Degeyter yapmıştır. “Kalkın ey dünyanın lanetlenmişleri” dizesiyle başlayıp, “Dün bir hiçtik, şimdi her şey olalım” dizesiyle biten Marş, bir dönem Stalin Marşı olarak adlandırılmıştır. (Ana Britannica, c.8, 1990, s. 207). Çiftlikte söylenen *İngiltere’nin Hayvanları* da Sovyetler Birliği’nin uzun yıllar ulusal marşı olarak kullanılan Enternasyonal gibi, devrimin gerçekleşmesinden önce yazılmıştır. Her ikisine de baktığımızda öncelikle zulme karşı gelmek için yapılmış bir çağrı niteliğinde olduğunu, her ikisinde de zalimlerin ortak düşman olarak gösterildiğini, her ikisinde de kurtuluşa ilişkin öngörü bulunduğu

görülmektedir. *İngiltere'nin Hayvanları*'nda, zorba insanın devrileceğinden ve bereketli topraklarda yalnızca hayvanların gezeceğinden, hayvanların burun halkalarından, semerden, mahmuzdan, kırbaçtan kurtulacaklarından, Enternasyonal'de ise cellatların kendi döktükleri kanda boğulacaklarından söz edilmektedir. *İngiltere'nin Hayvanları*'na göre, arpa, yulaf, yonca, bakla, pancar hep hayvanların olacak, Enternasyonal'e göre hem fabrikalar, hem de toprak emekçilerin olacaktır.

İngiltere'nin Hayvanları'nın defalarca coşku ile söylenmesi sırasında çıkan gürültü sonucunda Mr. Jones uyanarak tüfeğini kapığı gibi karanlığa saçma yağdırır ve saçmalar samanlığın duvarına saplanır. Mr. Jones'un samanlığa doğru ateş açmasının, greve giderek 9 Ocak 1905 tarihinde Kışlık Saray'a doğru bir yürüyüş düzenleyen işçilerin üzerine II. Nikolay'ın ateş açtırmasını anıştırdığı düşünülebilir:

“9 Ocak Pazar günü bayraklar, ikonalar ve Çar portreleriyle barışçı bir yürüyüş kolu oluşturan 140 bini aşkın Petersburg işçisi, Kışlık Saray'a doğru yürüdü. Ancak, silahsız işçiler, karlıları ve çocukları Kazak muhafızların açtığı ateşle, kılıç ve kamçı darbeleriyle karşılaştılar. Bini aşkın kişi öldü. Yaklaşık beşbin kişi yaralandı. [...] 9 Ocak 'Kanlı Pazar' olarak adlandırıldı. Bu gün, Rusya işçilerinin siyasal uyanışları üzerinde büyük bir etkiye bulundu” (Aral, Bora, Kayılı, Kürkcü & Savaşır, 1988, s. 527).

Etrafa ateş açmasının yanı sıra, Mr. Jones'un hayvanlara karşı sert davrandığı vurgulanmakta, işçilerini de yanına alıp hayvanları kırbaçladığından söz edilmektedir. II. Nikolay halkı çeşitli şekillerde cezalandırma yoluna gitmiştir. Çarlık Rusyasında 80 yılda gerçekleştirilen 191 infaza karşılık, 1906-1910 arasında 4 yılda 3741 infazın gerçekleştirilmesi bu cezaların boyutunu ortaya koymaktadır:

“Çarlık otokrasisi karşıtları için, II. Nikolay'ın 1905'teki devrimci ayaklanmaları bastırma biçimi çarı gerçek bir kasaba dönüştürmüştür. [...] Birkaç yıl sonra Alman sosyal-demokrat yönetici Karl Liebknecht şöyle yazar: 'Hala tamamlanmamış bir istatistik şunları ortaya koyuyor: 1906 ve 1910 yılları arasında 5737 kişi 'siyasi suçtan' ölümüne mahkum edilmiş; 3741 kişi infaz edilmiş. Bu rakamları daha da korkunç bir hale getiren de Rusya'da 1825'ten 1905'e kadar toplam 625 siyasî suçlunun ölümüne mahkum edilip yalnızca 191'inin infazının gerçekleştirilmesi” (Werth, 2004, s. 21).

2.2. İkinci Bölümün Okunması

Mr. Jones'un arabasına koşulan ve bazı ayrıcalıklara sahip olan kısır Mollie, ayaklanmadan sonra yine şeker bulup bulamayacağını, kurdele takıp takamayacağını sorguladığında Snowball'un yanıtı olumsuzdur. Bu noktada şeker ve kurdele, lüks tüketim mallarını anıştırmaktadır. Konuya devrim ve sonrası ile koşutluk anlamında baktığımızda, Mollie'nin artık her tür lüksten mahrum kalması şaşırtıcı değildir çünkü “Rusya'da istemek, istenmeyen bir şeydir” (Rado, 1968, 59). Öte yandan, Mollie istediği kadar yulaf ve saman yiyebilecektir:

“Rusya'da yiyecek, öteberi satın almak, dünyanın herhangi bir yerine nisbetle çok kolaydır, çünkü tayınları ancak bir mağazadan almak mümkündür. [...] Süt kutularının arkasında Stalinin krep kağıtlarıyla süslenmiş bir portresi vardır. Etrafında jambonlar, peynir, vesaire görülür. Fakat bunlar alçıdandır ve süs olsun diye konulmuştur. Zira bu çeşit yiyecek maddesi çoktan beri satılmıyor” (Fischer, 1947, s. 26).

Kapitalizmi ve Çar II. Nikolay'ı anıştıran Mr. Jones'un dini anıştıran Moses'ı beslemesi ve Bolşevikleri anıştıran domuzların da, Moses'ın dilinden düşürmediği, cenneti anıştıran Şekerleme Dağı diye bir yerin aslında olmadığına diğer hayvanları ikna etmeye çalışmaları, Çarlık Rusyasında dinin varlığını ve Sovyetler Birliği'nde de devlet ateizmini ortaya koymaktadır. “Bizanslı misyonerlerin Rusya'ya ulaştırdığı Hristiyanlık 988 yılında Kiev devletinin resmi dini oldu” (Ana Britannica, c.18, 1990, s. 541), yani Hristiyanlık, Çarlık Rusyası dönemine gelindiğinde o topraklarda uzun bir geçmişe sahipti. Öte yandan, komünizmin var olan dinler karşısındaki tutumu, Engels tarafından şöyle açıklanmaktaydı: “Bugüne kadar bütün dinler tek tek halkların ya da insan gruplarının tarihsel gelişme aşamalarının

ifadesi oldular. Buna karşılık komünizm var olan tüm dinleri gereksiz kılan ve onların ortadan kalkmasını beraberinde getiren tarihsel gelişim aşamasıdır.” (Engels, *Draft of a Communist Confession*’dan aktaran Marx, Engels, 2012, s. 146). Bu yaklaşımın bir uzantısı olarak, Sovyetler Birliği’nde “1918-1939 yılları arasında Ortodoks Kilisesi sosyalist yönetimin ağır baskısına uğradı” (Ana Britannica, c.18. 1990, s. 541) Bu tutumun nedenleri ve izlenen yöntemler, çeşitli şekillerde açıklanmıştır:

“Rusya’da Allahsız cemiyet yaratmak gayreti kilisenin toprak ve zenginliklerini devlete maletmek düşüncesiyle belirmiş, bunun ilk adımı da kilise istiklalinin kaldırılması ve bütün mallarına devletin el koyması şeklinde olmuştur. Bundan sonra bir yandan çan seslerinin susturulması, dini bayramlarda çalışmaya devam edilmesi, okullardan din derslerinin kaldırılması ve kiliselerin büyük kısmının kapatılarak başka işlerde kullanılması veya kendi kendilerine yıkılmaya mahkum edilmesi yolları geliyor. Aynı akibete başka dinler ve onların ibadet yerleri de uğradılar tabii” (Ağaoğlu, 1967, s. 57).

Birinci bölümde Mr. Jones’un sert tavırlarından, ihmalkarlığından, yanında çalışanların tembelliği ve sahtekarlığından, tarlaların yabancı otlarla dolu olduğundan, çiftliğin bakımsızlığından ve hayvanların iyi beslenemediğinden de söz edilmektedir. Devrimin gerçekleştiği 1917 yılı, I. Dünya Savaşı’nın sürmekte olduğu bir dönemdir ve savaşın Çarlık Rusyasını devrime yöneltti etkileri dikkate değerdir:

“Rus İmparatorluğu’nun merkezi imparatorluklara karşı İngiltere ve Fransa’nın yanında yer alarak, 1914 Ağustos’unda Birinci Dünya Savaşı’na girmesini, Lenin büyük bir önsezi yeteneğiyle ‘Savaş devrime sunulmuş en güzel hediyedir’ sözleriyle karşılamış ve gelişmeler onu haklı çıkarmıştır. [...] Ekonomi, toplum ve siyasi iktidar çökmekteydi.. Şehirlerde yokluk baş göstermişti. Fiyatlar fırlamış işsizlik artmıştı. Kırsal kesimde, ürünler, ikmal sorunları nedeniyle köylülerin elinde çürümekteydi. [...] 16 Şubat 1917’de [...] Petrograd’lı [...] yöneticiler karne uygulaması başlatmıştı. Şehre ancak gün yetecek kadar un kalmıştı. Bunun hemen ertesinde, çetin bir kış geçiren şehrin bir noktasında, boş ekmeğin önünde olaylar baş göstermişti. [...] Ama hiç kimse, giderek büyüyen kargaşanın [...] birkaç gün içinde, bir imparatorluk rejiminin ve dört yıl önce görkemli törenlerle üçyüzcü yılını kutlayan bir hanedanlığın sonunu hazırladığını öngörememişti”(AXIS 2000, 1999, s. 210-211).

Hayvanlar, insanlara karşı gerçekleştirdikleri isyan başarıyla sonuçlandıktan sonra Jones’un n saltanatını anımsatacak her şeyi silmek üzere çiftlik binalarına yönelir ve ilk işleri insanların kendilerine karşı kullandıkları bazı işkence aletlerinden kurtulmak olur. Hayvanlar isyandan önce sessiz, yorumsuz, kabullenmiş ve yetinen bir tavır sergilemişler ancak Old Major’ın öğretileri sonucunda hareketlenip gizlice hazırlanmışlar, beklenmedik bir anda isyan etmişler, yani zamanı gelince durağanlığı eyleme dönüştürmeyi bilmişlerdir. Tüm bunlar, Çarlık Rusyasında devrime giden süreçte yaşananları anıştırmaktadır çünkü “Çar otokrasisi [de], etkileyici dış görünüşünün altında durağan bir ekonomi ile aç ve huzursuz bir köylülük gizlemekteydi. Sürekli tekrarlanan şiddet ve baskı dönemleri içinde terörist gruplar 1860’lardan beri faaliyetlerini sürdürüyorlardı” (Carr, 2010, s. 47). Pek çok faaliyetin ve gizli hazırlığın geldiği nokta, 1917 devrimi olmuştu. Hayvanlar için de, Old Major’ın toplantısından başlayıp isyana uzanan dönem, sessiz ve dışarıdan olağandışı bir durumun fark edilmediği bir süreç olsa da, aslında Jones uyuduktan sonra çalışmaların yürütüldüğü bir dönem olmuştur.

Snowball’un *Manor Çiftliği* adını karalayıp *Hayvan Çiftliği* yazması ise, 1721 yılında kurulan Rusya İmparatorluğunun 1917 yılında yıkılıp, yerine Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin kurulmasını anıştırmaktadır. Yine Snowball’un duvara yazdığı *Yedi Emir* ile ise, *On Emir*, yani “Yahudilikte ve Hristiyanlıkta, Tanrı’nın Sina Dağında Hz. Musa’ya vahyettiğine ve iki taş tablet üzerine yazıldığına inanılan dinsel buyruklar” (Ana Britannica, c.17. 1989, s. 108-109) anıştırılmaktadır. *Yedi Emir* ve *On Emir* arasında gerek şekil, gerekse içerik olarak kimi benzerlikler bulunmaktadır. *Yedi Emir* de *On Emir*

gibi ne yapılması ve ne yapılmaması gerektiğini sıralayan bir içeriktedir. Öte yandan, *Yedi Emir* ve *On Emir*'in ortak bir noktası da öldürme yasağı ile ilgilidir. On Emir'de "öldürmeyeceksin" buyruğu verilirken, *Yedi Emir*'de ilgili maddenin kapsamı daha sınırlı tutulmuş ve "Hiçbir hayvan başka bir hayvanı öldürmeyecektir" denmiştir. Aradaki üslup farkı ise, On Emir'de ikinci tekil şahıs emir kipi kullanılmışken, *Yedi Emir*'in ise üçüncü tekil şahsa yönelik olmasıdır.

Öte yandan, Orwell'in neden *Yedi Emir* ile *On Emir*'i anıştırdığı, bu noktada "yedi" sayısının özel bir önemi ya da farklı bir anıştırmasının olup olmadığı üzerinde de düşünülebilir. Bu bağlamda, karşımıza Tevrat'ta yer alan *Nuh'un Yedi Kanunu* çıkmaktadır. Yahudiler, Tevrat'ta yer alan 613 emre uymak zorunda iken, Yahudi olmayanlar bu yedi emre uymaları halinde dürüst bir insan olarak kabul edilir ve öbür dünyadaki yerlerini garanti altına alırlar (Jewish Virtual Library, para 1.). Yedi sayısı ayrıca Tevrat'ta 735 kez yer aldığından önemli olup, Tanrı'nın sözünün temeli olarak kabul edilir (Vali, 2015). Ancak *Yedi Emir*, Tanrı'nın değil, domuzların sözüdür. Bu noktada, *On Emir*'i anıştıran ve içindeki hüküm sayısının yedi olması da sayının dinsel özelliğine ya da *Nuh'un Yedi Kanunu*'na bağlanabilecek *Yedi Emir*'in, ileride Tanrı sözüne dönüştürülüp dönüştürülmeyeceği, başka bir deyişle domuzların tanrılaştırılıp tanrılaştırılmayacağı da sona atılan bir olta olarak akılda tutulabilir. İkinci bölümde, yedi sayısı *Yedi Emir* haricinde bir kez daha geçmekte, isyanları başarı ile sonuçlanan hayvanlar *İngiltere'nin Hayvanları*'nı yedi kere söylemektedirler. İlerleyen bölümlerde yedi sayısı, yine kutlama amaçlı olarak yedi kere tüfek atılması ile de gündeme gelecektir.

2.3. Üçüncü Bölümün Okunması

İsyandan sonra da hayvanlar, ırgat gibi çalışmaya devam etseler de, artık yedikleri yiyecek gerçekten onlara aittir, "kendileri tarafından ve kendileri için" üretilmiştir. Bu ifade, komünizmi tanımlamada kullanılabilir bir niteliktedir zira komünizm "üretim araçları üzerindeki mülkiyetin topluma ait olduğu ve sınıf farklılıklarının ortadan kaldırıldığı bir toplum biçimi" (Marx & Engels, 2012, s. 205) olarak tanımlanabilmektedir.

Çiftlikte hayvanlar yoğun bir şekilde çalışmakta, üzerlerine düşeni yerine getirmektedirler. Boxer ve Clover tarlada çalışmakta, ördeklerle tavuklar gagalarıyla ot taşımakta, domuzlar doğrudan çalışmayıp, diğer hayvanları yönetip denetlemektedirler. Çiftlikte "herkes kendi yeteneğine göre" çalışmaktadır. Bu durum, Marx'ın 1875 tarihli *Gotha Programının Eleştirisi* çalışmasında yer alan komünizmin en önemli sloganlarından birini anıştırmaktadır:

"Komünist toplumun daha yüksek bir aşamasında, bireylerin işbölümüne kölece boyun eğişi ve onunla birlikte kafa ve kol emeği karşılığı da ortadan kaybolduktan sonra; çalışma sadece bir geçim aracı değil, bizzat yaşamın birincil gereksinimi haline geldikten sonra; bireylerin çok yönlü gelişmesiyle birlikte onların üretici güçleri de artıp tüm kolektif zenginlik kaynakları daha hür aktığında – işte ancak o zaman burjuva hukukunun dar ufku tamamen aşılabilecek ve toplum, bayrağına şunu yazabilecektir: "Herkes yeteneğine göre, herkese gereksinimine göre!" (1999, s. 28).

Bu düşünceye göre, herkes yeteneğine göre üretecek ancak yeteneğine bakılmaksızın üretimden pay alacaktır, zira:

"biri fizik ya da zeka bakımından bir diğerinden üstündür, dolayısıyla aynı süre içinde daha fazla iş yapar ya da daha uzun süre çalışabilir" (Marx, 1999, s. 27).

"Ayrıca: bir işçi evlidir, diğeri değil; birinin diğerinden daha çok çocuğu vardır vb., vb. Böylece eşit emek sarfiyla ve dolayısıyla toplumsal tüketim fonundan eşit payla, biri diğerinden daha çok alır, biri diğerinden daha zengindir, vb. Bütün bu kusurlardan kaçınmak için, hakkın, eşit olmak yerine bilakis eşitsiz olması gerekirdi" (s.28).

Bu durumda, bedensel ya da zihinsel olarak başkalarından daha geride olan veya diğerlerinden daha fazla gereksinimi bulunanlar mağdur edilmeyecektir. Bu slogandan yola çıkarak, çiftlikte de tüm hayvanlar “kendi yeteneğine göre” çalışmaktadır. Kimi bakış açılarına göre ise, herkesin yeteneğine göre ürettiği ve gereksinimine göre alabildiği bir düzen, her ne kadar 11 Haziran 1936 tarihinde taslağı onaylanan yeni Sovyet Anayasası’nın “Toplumsal Yapı” adlı ilk bölümünde yer alsa da, fiilen söz konusu değildir:

“Tüm ilişkilerde Sovyet devleti komünizme olduğundan çok, geri bir kapitalizme yakındır. Henüz herkese “gereksinmelerine göre” dağıtmayı düşünememektedir bile. Ama tam bu nedenle de vatandaşlarının “yeteneklerine göre” çalışmasına da izin veremez. Parça başı ödeme sistemini yürürlükte tutmak zorunda bulmaktadır kendisini ki bu sistemin ilkesi şöyle ifade edilebilir: ‘Her insandan alabildiğin kadar çok al ve karşılığında da mümkün olduğu kadar az ver’” (Troçki, 1998, s. 241).

Sovyetlerde kurulan kolektif çiftlik sistemi de, komünizmin lafzına ve ruhuna uygun olarak, üretim araçlarının üzerindeki mülkiyeti topluma vererek sınıfsal farklılıkları ortadan kaldırmıştır. Öte yandan, bu kolektifleşmeyi farklı nedenlere bağlayanlar da vardır:

“Sovyetler 1930’da memleket ziraatini kolektif çiftlik sistemi üzerinden organize etmeye karar verdikleri zaman biri siyasi, öteki ekonomik olmak üzere iki gayeleri vardı.

Siyasi gaye Kulak denilen en zengin, en müstakil beş milyon kadar köylüyü tasfiye etmektir. Bunlar komünizme karşı kuvvetli bir muhalefet nüvesi teşkil etmekteydi. Bundan sonra geri kalan köylüleri, Kremlinin kolayca kontrol edebileceği bir organizasyon içinde toplamak gerekiyordu.

Ekonomik gaye zirai istihsalı arttırmak ve aynı zamanda milyonlarca işçiyi topraktan alarak inkişaf halinde olan Sovyet endüstrisinde çalıştırmaktır” (Fischer, 1947, s. 135).

Böylelikle, Sovyet Rusya başta toprak her çeşit istihsal vasıtalarını mülkiyet dışına çıkarmış, bunun yerine köylünün ortak çalışması ile işleyen toprakları (Kolhoz) ve devletin doğrudan doğruya işlediği toprakları (Sovkoz) getirmiştir (Ağaoğlu, 1967, s. 147). *Animal Farm*’da hayvanların ortak çalışması ile işlenen topraklar Kolhoz’u, hayvanların yedikleri yiyeceklerin kendilerine ait olması ya da kendilerine ait olduğuna inandırılmış bulunmaları durumu da bu üretim araçları üzerindeki mülkiyetin topluma ait olmasını anırtmaktadır.

Yine üçüncü bölümde, Snowball’un Mrs. Jones’a ait eski yeşil bir masa örtüsünden yaptığı bayrağın üzerine beyaz boya ile çizdiği “toynak ve boynuz, açıkça Komünist Partinin amblemi çekiç ve oraktır” (Meyers, 2009, s. 27). Snowball’un, diğer hayvanların çeşitli hayvan komitelerinde örgütlenmesi için yaptığı çalışmalar kapsamında oluşturulan “Yumurta Üretim Komitesi”, “Temiz Kuyruklar Komitesi”, “Yabancı Yoldaşların Yeniden Eğitimi Komitesi” ve “Daha Beyaz Yün Hareketi Komitesi” gibi komiteler ise, Sovyetler Birliği’nde fabrika komiteleri ya da işyeri komiteleri denen örgütlenmeleri anırtmaktadır:

“Bu tür fabrika kurulları Rus işçi hareketinin en eski örgütlenme biçimiydi. [...] 1917 Şubat Devrimi bu tür fabrika örgütlerinin önündeki engelleri temizledi. [...] Fabrika komitelerinin görevleri fabrikada çalışan işçileri ücretler, çalışma saatleri, fabrika içi düzen vs. konularında fabrika yönetimlerine karşı temsil etmesiydi. Ayrıca işçilerin kendi aralarındaki ilişkileri düzenlemek, işçilerin çıkarlarını devlete ve diğer toplumsal kuruluşlara karşı korumak, işçilerin kültürel ve eğitimsel ihtiyaçlarını karşılamaktı” (Aral ve diğ., 1988, s. 575).

Çiftlikte okuma-yazma dersleri büyük başarıya ulaşmış, sonbaharda neredeyse tüm hayvanlar okur-yazar hale gelmişlerdir. Bu durum, Sovyetler Birliği'nde başlatılan okuma-yazma seferberliğinin başarı ile sonuçlanmasını anırtmaktadır:

“1917 devrimiyle birlikte Çarlık rejiminden devralınan Rusya’da okur-yazar oranı yüzde 28,4’tü. [...] Ekim Devrimiyle birlikte eğitimin tüm kademeleri, tıpkı diğer kamusal haklar gibi ücretsiz hale getirildi. Ama eğitimin ücretsiz hale getirilmesi tek başına Sovyetler Birliği’nin eğitimle ilgili sorunlarını çözmüyordu. Bu yüzden Lenin 26 Aralık 1918’de; sekizinci parti kongresinde ülkedeki okur yazar oranını arttırmak için okuma yazma seferberliği başlattı. [...] Okuma-yazma seferberliği 1939 yılına kadar sürdü. 1926 yılında ülkede okur-yazar oranı yüzde 56.6 ya çıkarken; 1939’larda Sovyet yurttaşlarının neredeyse tamamı Rusça okuma-yazma biliyordu (Sol Günlük Gazete, 2008).

Kimi yorumlara göre, Sovyetler Birliği’nde okumaya bu kadar önem verilmesinin ardında, görünenden farklı nedenler vardı:

“Rusya’da İhtilâl eli yıl önce vuku bulmuş olmakla beraber, sanki dün olmuş gibi gazeteler her gün İhtilâl’den bahsetmekte; kitaplar İhtilâl ve Komünizm prensipleri üzerine yazılmakta; hikâyeler, romanlar, piyesler daima bu temayı işlemekte; radyolar, televizyonlar komünizmin başarılarını anlatmaya hiçbir surette ara vermemektedirler. Eğer insanlar okumayı bilmeseler, yazılı neşriyatı takip etmek imkânından mahrum kalacaklardır. Sanki Rusya’da okuma, diğer faydaları mühimsenmeden yalnız Komünizm lehinde yazılanları okutmak için halka öğretilmiş gibidir ve bunun için öğretilmektedir” (Rado, 1968, s. 18-19).

Oysa ki, yazıya dökülmüş her şey doğru olmayabilir. Bu anlamda eleştirel bir yaklaşımın eşlik etmediği bir okuma, insanları kimi amaçlar doğrultusunda yönlendirmeye, beyin yıkamaya ve propagandaya alet etmeye yarayabilir. Bu nedenle, insanları eğitmenin ve bilinçlendirmenin en önemli yollarından biri olan okuma, bireylerin her okuduklarını doğru kabul etmeleri halinde bir beyin yıkama aracına dönüşerek toplumlar için bir tehlike arz edebilir. *Animal Farm*’da okur-yazarlık temasıyla dikkat çekilmek istenen hususlardan biri de budur.

İsyanın hemen ardından domuzların en zeki ve bilgililer olarak ayrışmaları ve “doğal olarak” diğerlerini yönetip denetleyen bir konuma yükselmeleri, tarlada atların arkasından gidip onları yönlendirmeleri, koşum odasını karargâh olarak kendilerine ayırmaları, çiftlikte eşitlik savının geleceği ile ilgili sona atılan oltalar olarak akılda tutulabilir. Devrim, yalnızca bir zümrenin, domuzların iş yükünü üzerlerinden almıştır ve onları yavaş yavaş seçkinleştirmektedir. Kimi görüşlere göre, Ekim devrimi de işçiler açısından bir değişim sağlayamamış ve Marx’ın öngördüğünden farklı bir tablo ile sonuçlanmıştır:

“1917’de Bolşeviklerin Rusya’da iktidarı ele almaları, Marx’ın hayallerini yerle bir etti. Tahakkuk eden Komünist sistem; devlet’in kendini yok edecek yerde daha da kuvvetlendiğini, işçi sınıfı iktidarının sözden ibaret kaldığını, işçilerin hayatlarında en küçük bir gelişme kaydedilmediğini, toplumun sınıfsızlaşmadığını, vaad edilen eşitliğin teoride kaldığını, fiilen ispat etti. Sovyetlerdeki elli yıllık iktidarın getirdiği sonuç, işçiler açısından sıfırdı. Sovyet toplumunda aristokratlar; parti kodamanları, yöneticileri ve silahlı kuvvetlerde üst rütbeli subaylar, teknokratlar Burjuvaziyi teşkil ediyor, işçiler ve köylüler ise gene PROLETERYA idiler” (Tarakçı, 1969, s. 3-4).

2.4. Dördüncü Bölümün Okunması

Snowball, her meselede etkin rol üstlenmekte, bazı hayvanların *Yedi Emir*’i ezberleyememesine çözüm üretmekte, buna karşı çıkan kuşları ikna etmekte, insanlarla bir muharebe öngörüp hazırlanmış bulunmakta, çiftlik saldırıya uğradığında yenik düşmek üzereyken strateji geliştirip insanları yenmekte,

zaferden sonra da madalya kazanmakta, ancak Boxer'ın öldürdüğünü zannedip üzüldüğü insan için en ufak bir merhamet göstermemektedir:

“Orwell, Lenin'in ölümünden sonra Stalin değil de Troçki lider olsaydı, devrimin farklı olacağına dair [...] görüşlere katılmamıştır. Orwell, Snowball'u aynı derecede kana dökmeye hevesli ve ahlak dışı göstermektedir. [...] Troçki, katillerin proleterya adına hareket ettikleri gerekçesiyle, Çar'ın çocuklarının katledilmesini savunmuştur. (Johnson, 1985, s. 263'ten aktaran Meyers, 2009, s. 29).

Snowball'un merhametsizliği bir yandan Troçki'nin kimi katı tutumlarını anıştırırken, Snowball'un etkin rol üstlendiği ve zafere ulaştırdığı *İnek Ahır Muharebesi* de Sovyetlerde devrim sonrasında yaşanan iç savaşta anıştırmaktadır. Troçki, iç savaşın Bolşeviklerin lehine bitmesinde de önemli rol oynamıştır:

“Ekim Devrimi'nin başarıya ulaşmasından sonra, Bolşevikler iki ciddi tehlike ile karşı karşıya kaldı. Bunlardan biri 3 Mart 1918'de Brest-Litovsk'da imzalanan anlaşma, sonra deniz yoluyla Rusya'ya doğrudan müdahalede bulunan Müttefikler, diğeri de karşı devrimcilerin başkaldırmasıydı. İki cephede birden savaşmaya itilmiş Sovyet rejimi, kıtlığın da başgöstermesiyle içine itildiği yalnızlık durumundan kurtulma yollarını arıyordu. Finlandiya, Baltık devletleri, Polonya, Ukrayna, Kazakistan bağımsızlığını ilan etti. Beyaz orduların 500 bin kişiye ulaşan gücünün karşısına Troçki 28 Ocak 1918'den itibaren kurmaya koyulduğu ve sayıları 5 milyona ulaşan Kızıl Ordu'yu çıkardı. Donanımı tam olmayan, ancak merkezi bir konumda bulunmanın sunduğu olanaklarla az çok haberleşme ağına sahip olan Kızıl Ordu, ortak bir saldırı örgütlemeyi başaramayan ve bağımsızlıklarını ilan eden bölgeleri Rusya'ya katma politikası güden asileri bozguna uğramayı başardı” (Aral, 1988, s. 592).

Öte yandan, zaferin sonunda takılan çeşitli madalyalar, “Sovyet Rusya'nın madalya takmaya düşkünlüğünü” (Meyers, 2009, s. 27) anıştırmaktadır. Gerçekten de, Sovyetler Birliği'nde gerek askeri personele, gerekse sivillere bir takım gerekçelerle birçok onursal unvan ile çeşitli madalya ve nişanlar dağıtılmaktaydı. Sovyetler Birliği Kahramanı, Sosyalist Emek Kahramanı, S.S.C.B.'nin Pilot-Kozmonotu unvanları; Zafer Nişanı, Lenin Nişanı, Ekim Devrimi Nişanı, Dostluk Nişanı, Onur Nişanı, Anne Kahraman Nişanı; Ushakov Madalyası, Nakhimov Madalyası, Kızıl Ordunun 20. Yılı Madalyası, Boğulan Bir Kişiyi Kurtarma Madalyası ve Annelik Madalyası, çeşitli amaçlara ve önem derecelerine sahip onlarca değişik unvan, madalya ve nişandan yalnızca birkaçıdır (The Soviet Military Awards). Buna göre;

“Fabrikalarda, tarlalarda üretimde yararlılık, yaratıcılık gösterenler ‘Emek Kahramanı’ seçiliyorlar. Tiflis'in ana caddesinde gezinirken belirli aralıklarla panolarda bazı portreler görürseniz şaşırmayın, onlar emek kahramanlarıdır... Panolardaki fotoğraflar zaman zaman değişiyor. Panolara yeni emek kahramanlarının fotoğrafları konuyor” (Özmenek, 1980, s. 18).

Bu alışkanlığın bir sonucu olarak, “Rusyada hemen hemen herkesin bir, birçoğunun da altı yedi madalyası vardır. Halk bunları üniformalarında yahut sivil elbiselerinde kurdela ile birlikte [taşır]” (Fischer, 1947, s. 56). Dördüncü bölümde Snowball, Boxer, Clover ve ölü koyuna takılan madalyalar, Sovyetler Birliği'nde yaygın olarak verilen ve yıllar içinde gereksinime göre yeni türleri çıkarılan madalyalarını anıştırmaktadır. Snowball'a verilen “Birinci Derece Kahraman Hayvan Madalyası”, İç Savaş sonrası Troçki'nin kazandığı başarıyı anıştırmaktadır, zira “İç Savaş süresince Savaş Komiseri olan Leon Troçki, Kızılordu'nun önderi olarak, Bolşevikler tarafından ‘zaferin babası’ olarak selamlanıyordu. Troçki, ordunun içindeki ‘kişisel imtiyazlardan hoşlanmayan ve işçi sınıfının devrimi için ölebilecek, diğerlerine ölebilmeyi öğretebilecek’ siyasal komiserliği onurlandırmıştı” (Aral, 1988, s. 604).

Napoleon'un Jessie ve Bluebell'in doğurduğu dokuz yavru köpeği eğitimlerini üstlendiğini söyleyerek analarından ayırması, Sovyetler Birliği'nde çocukların ailelerinden ayrı olarak eğitilmesi durumunu anıştırmaktadır. Çok tartışılan toplumsal eğitim konusuna Komünist Manifesto'da yer verilmiştir:

"Bizi, çocukların ana-babaları tarafından sömürülmelerine son vermeyi istemekle mi suçluyorsunuz? Bu suçu kabul ediyoruz. Ama ev eğitiminin yerine toplumsal eğitimi koymakla, ilişkilerin en kutsalını yıkıma uğrattığımızı söyleyeceksiniz. Peki ya sizin eğitiminiz! O da toplumsal değil mi ve o da içerisinde toplumsal koşullar, toplumun okul vb. aracılığıyla yaptığı dolaysız ya da dolaylı müdahale tarafından belirlenmiyor mu? Eğitime toplumun müdahalesini komünistler icat etmedi; komünistler bunu yapıyorlar ama bu müdahalenin karakterini değiştirmeye ve eğitimi egemen sınıfın etkisinden kurtarmaya çalışıyorlar.

Proleterler arasındaki tüm aile bağları modern sanayinin etkisiyle parçalandıkça ve bunların çocukları sıradan ticaret nesnelere ve iş araçları haline dönüştürüldükçe, aile ile eğitim, ana-baba ile çocuk arasındaki kutsal ilişkiye dair burjuva safsataları daha da mide bulandırıcı hale gelmektedir" (Marx & Engels, 2012, s. 64).

Komünist Manifesto'ya göre aile eğitiminin yerini alacak toplumsal eğitim, çocukları korumaya, sömürülmelerine, ticaret nesnesi ya da iş aracı olarak kullanılmalarını önlemeye yöneliktir. Kimi görüşlere göre Sovyetler Birliği'nde uygulanan eğitim sistemi de, yasalar da çocukların korunmasını ön plana almıştır, bu doğrultuda "çocuklar, erginliğini kanıtlanmadan önce (18 yaş), yasa tarafından garanti edilen ayrıcalıklardan yararlanırlar. [...] içlerinde derin bir hümanizmin bulunduğu bu yasalar, küçüklerin haklarının korunması konusundaki kuralsal çalışmaların temelini konulmuştur"(Sosyalizm 60 Yılda, 1979, s. 155). Bu konuya ilişkin ileri sürülen olumlu görüşler vardır:

"Sovyetler Birliği'nde çocuğa, yarının, yarınların temsilcilerine verilen değeri ve doruklara vardırılan saygıyı, sevgiyi anlatmak kolay şey değil. Bu olgunun tarihsel boyutları devrimle yaşıttı. Ekim Devrimi'nden üç gün sonra Sovyet Hükümeti özel bir kararname yayımlayarak 14 yaşından küçük çocukların çalışmasını yasaklıyor. 1919 yılından itibaren de, 14 yaşından küçük tüm çocuklar için parasız beslenme başlatılıyor. Parasız olan kreş, eğitim ve sağlık hizmetlerinin yanı sıra 14 yaşına kadar da parasız beslenme..." (Özmenek, 1980, s. 26).

Sovyetler Birliği'nde çocuk merkezli ve çocuk haklarını gözeterek kurgulanan eğitim sistemi, kimilerine göre çocukları korumak ve kollamanın dışında bazı amaçlara da hizmet etmiştir: "Bilhassa çocukların her saat her dakika komünizm telkinlerinin altında bulunduruşları, onların hür dünya kaynaklarından 'zararlı' fikirlere kapılmaları ihtimalini son derece azaltır" Cronyn (t.y.), s. 67) Elbette bu durum, önemsiz değildir:

"Çocuklara verilen önemin belli başlı hedeflerinden biri de ilerdeki komünist düzeni, devlet gibi bir burjuva müessesesi saydıkları sezilen ailenin etkilerinden kurtuluş olarak kurabilmektir. [...] Gerçekten de kreşler, yatılı okullar, doğar doğmaz bakıma başlayacak müesseseler yeter sayıda kurulduğu gün çocuklar ailelerinden yüzde yüz kopmuş bulunacaklardır" (Ağaoğlu, 1967, s. 93).

Yine dördüncü bölümde komünizm antipropagandasını anıştırmak üzere çiftlik dışında yayılan söylentiler arasında, dişi hayvanların ortak paylaşılması yer almaktadır. Bu unsur, çok tartışılmış ve antipropaganda malzemesi olarak kullanılmıştır. Bu konuya, Komünist Manifesto'da da değinilmiştir. "Kapitalizm altında ve daha önceki sınıflı toplumlarda kadınlar erkeklerin mülkiyetindeymiş gibi görüldüğünden, burjuvazi yanlış bir biçimde kadının komünist toplumda ortak mülk haline geleceğini varsayar" (Marx & Engels, Açıklamalar, 2012, s. 65):

“Komünistlerin kadınların ortaklaşa kullanımlarını getirmelerine gerek yoktur, çok eski zamanlardan beri var olan bir şeydir bu. Burjuvalarımız, bırakalım resmi fuhuşu, kendi proleterlerinin karılarını ve kızlarını ellerinin altında bulundurmakla yetinmez, birbirlerinin karılarını baştan çıkarmaktan büyük zevk alırlar. Burjuva evliliği, gerçekte kadınların ortaklaşa kullanıldığı bir sistemdir ve bu nedenle komünistler, olsa olsa, kadınların ortaklaşalığını ikiyüzlüce gizlenmiş bir şey olmaktan çıkarıp, açıkça yasalaştırılmış bir şey haline getirmek istemekle suçlanabilirler. Üstelik bugünkü üretim sisteminin ortadan kalkmasıyla birlikte bu sistemden kaynaklanan kadınların ortaklaşalığının, yani resmi ve gayri resmi fuhuşun da ortadan kalkacağı apaçiktır” (Marx & Engels, 2012, s. 65).

Buna göre, “komünizm kadının eşya yerine konulmasına son verecektir. Amaç kadının kurtuluşu ve kadınla erkeğin tam eşitliğinin sağlanmasıdır”(Açıklamalar, s. 65). Bunun için, kadınların yeniden toplumsal üretime katılmasının sağlanması, ev işlerinin toplumsal bir sanayiye dönüştürülmesi, çocukların bakımı ve eğitiminin bir kamu işi haline getirilip toplumca üstlenilmesi ve tek eşli ailenin ortadan kaldırılması gerekir çünkü aile içinde erkek burjuvadır ve kadın da proletaryayı temsil eder (Engels, 1884’ten aktaran Marx & Engels, 2012, s. 184-185). Kadınların kurtuluşu, bu duruma son verilmesinden geçer. Öte yandan, kadının üzerinden büyük oranda tek başına yüklendiği çocukların sorumluluğunun topluma kaydırılmasının amacı çocukların geleceğini garanti altına almaktır:

“Sovyet Rusya’da aile hukuku alanında yapılan devrimin en büyük amacı şudur: Çocuk geleceğini sağlamak. Erkeğe ve kadına evlilik hayatında geniş özgürlükler vermiş gibi görünen Sovyet aile hukuku hakikatte başka amaç gütmemektedir. İki kişi beraber yaşamakta istedikleri zaman ayrılmakta serbesttirler. Fakat her şeye karşın toplum çocuğun geleceğini sağlamakla yükümlüdür. Çünkü çocuk iki kişinin değil, daha çok, hatta yalnız toplumun malıdır. [...] Serbest evlilikten doğan bir çocuğun, işlemleri (enregistré) evlilikten doğan bir çocuktan hiç farkı yoktur” (Nadi, 1978, s. 39).

Metinde ayrıca hayvanların sürekli dalaştıkları, yakında açlıktan ölecekleri, yamyamlığın baş gösterdiği ve hayvanların kızgın nallarla birbirlerine işkence yaptıkları gibi söylentilerin olduğu ancak kimseye inandırıcı gelmediği anlatılmaktadır. Bu bölüm, genel anlamda bilinçsiz ve desteksiz yapıldığı için başarısız olan antipropagandayı anıştırmaktadır çünkü “sistemli bir düşmana ancak sistemli bir biçimde karşı koymak mümkündür”(Labin, 1976, s. 66):

“Ciddi ve bilinçli çevreler ses çıkarmayıp komünizmi kötümeyi patavatsızlara ve yaygaracılara bıraktıkça ‘antikomünizm eşittir ekstremizm (aşırıçılık)’ görüşü doğrulanmış sayılır; ciddi ve bilinçli çevrelerin de eli kolu bağlanmış olur. Buluşlarının etkisiyle paniğe kapılarak harekete geçen Senatör Joseph Mc Carthy, kripto-komünistlere karşı zaman zaman ölçsüz ve sık sık heyecanlı davranmıştır. Bu nedenle harekete geçen komünist propaganda mekanizması başarı kazanmış, bunun sonucu olarak Senatör’e ‘gerici ekstremist’ ve ‘demagog’ damgası vurulmuş ve herhangi bir kimseye kripto-komünist diyenler iftiracılıkla suçlanmıştır (Labin, 1976, s. 66-67).

Çiftlik dışında komşu çiftlik sahiplerince yürütülen antipropaganda da benzer şekilde tersine dönmüş, çiftlikle ilgili olumlu söylentiler de çıkmış, çevre çiftliklerde hayvanlar isyan etmeye başlamış, güvercinler komşu çiftliklerdeki gençlerle dostluk kurup onlara isyandan söz ederek *İngiltere’nin Hayvanları* şarkısını öğrettikçe, çiftlikte gelişen devrim ruhu dışarıya yayılmaya başlamış, başka bir deyişle antipropaganda propagandaya hizmet eder hale gelmiştir. Normal koşullarda propaganda ise, güvercinler tarafından yürütülmektedir. Çiftlikteki yeni düzenin dışarıdaki çiftliklerde de yankı bulması antipropagandanın eksikliği kadar, propagandanın başarısı olarak da düşünülmelidir. Bu durum, Sovyet propagandasının başarılı yönlerini anıştırmaktadır.

Yine dördüncü bölümde komşu çiftliklerin sahibi olarak adları geçen Mr. Frederick ve Mr. Pilkington’ın da tarihte karşılıkları bulunmaktadır: “Hayvanlara karşı acımasızlığı ve başkalarının topraklarını gasp

etmesiyle ünlenen Pinchfield'in Mr. Frederick'i, adı her ne kadar on sekizinci yüzyılın despot Prusya kralı Büyük Frederick'i anımsatsa da Hitler'i anıştırmaktadır. Foxwood'un Pilkington'ı ise Churchill ve tilki avlayan üst tabakanın egemen olduğu İngiltere'yi anıştırmaktadır" (Meyers, 2009, s. 28).

2.5. Beşinci Bölümün Okunması

Mollie'nin, insanlarla, yani dış dünya ile irtibata geçmesi ve devrimden kısa bir süre sonra çiftlikten kaçması da, 1917 Devrimi'nden sonra Rusya'dan Kırım üzerinden, Osmanlı'nın da tarihsel hoşgörüsüne sığınarak en yakın ve güvenli ülke olan Türkiye'ye gelen, 1921 senesinde sayıları 150.000'i bulan, sonra da kimileri dünyanın çeşitli yerlerine dağılan ve çoğu Rus aristokrati olan Beyaz Rusları anıştırmakta olup, içlerinde bulunan ressam, müzisyen, edebiyatçı, balerin ve asker gibi birçok eğitimli kişinin kültürlerini İstanbul'a yansıttıkları ancak kimilerinin şoförlük, hizmetçilik, garsonluk gibi işlerde çalışmak zorunda kaldıkları, böylelikle aralarında bulaşıkçı düşesler, tuvalet temizleyen kontesler, hastabakıcı baronesler ve dadılık yapan nedimeler olduğu söylenir. (Bulaşıkçı Düşesler, 2011). Öte yandan, Beyaz Rusları anıştıran Mollie'nin beyaz bir kısrak olması gözden kaçmayan bir ayrıntıdır.

Snowball ve Napoleon arasında en büyük çapta tartışmaya neden olduğu belirtilen yel değirmeni, Sovyetler Birliği'nde "1928'de yapılan, acil endüstrileşme ve tarımda kolektivizmi getiren Birinci Beş Yıllık Planı anıştırmaktadır" (Meyers, 2009, s. 28). Metinde Snowball'un ısrarla yel değirmeni üzerinde durmasına karşın, Napoleon'un önceliği besin üretimine vermekten yana tavır koyduğu görülmektedir: "Napoleon ve Snowball'un yel değirmeninin üzerinde çatışmaları gelişen Sovyetler Birliği'nde önceliğin neye verilmesi ile ilgili tartışmalarını anıştırmaktadır. Stalin tarımı kolektifleştirmeyi istemiş, Troçki ise endüstrinin geliştirilmesini savunmuştur" (Meyers, 2009, s. 29).

İnsanlar *İnek Ahır Muharebesi*'nde yenilgiye uğratılmışsa da, çiftliğin savunması önemli bir gündem maddesidir. Napoleon hayvanları ateşli silah kullanmaları gerektiğini savunurken, Snowball ise öteki çiftliklere daha çok güvercin göndererek diğer çiftliklerdeki hayvanları isyana kıskırtmak gerektiğine inanmaktadır. Stalin ve Troçki'nin de "en temel anlaşmazlıkları, klasik Marksizmin dayattığı gibi devrimi diğer ülkelere yaymaya çalışmak ya da kendilerini Rusya'da sosyalist bir devlet oluşturmakla sınırlamak konusuydu" (Meyers, 2009, s. 29). Bu anlaşmazlık, çeşitli kaynaklarda ifadesini bulmuştur:

"Troçki 1904-1906 içinde Marksizme en önemli katkısı sayılan ve Troçkizm ile çoğu kez eş anlamlı kullanılan sürekli devrim teorisini geliştirdi. [...] Troçkinin teorisi, geri bir tarım ülkesi olan Rusya'nın dünya devriminde ilk atılımı yapabileceğini öngörüyordu. [...] Rusya'dan kaynaklanan devrim Avrupa devrimine yol açacak, böylece burjuva devriminden proleterya devrimine, oradan da evrensel devrime ulaşılmış olacaktı" (Aral ve diğ., 1988, s. 718).

Stalin ise, Rusya haricindeki ülkelerde komünist devrimlerin başarısızlığından yola çıkarak 1924 yılında tek ülkede sosyalizm teorisini ortaya koydu:

"Stalin'in teorisi zamanlama bakımından çok uygun bir âna denk düşmekteydi. 1923'te Almanya'da devrimin son atılımı da başarısızlıkla sonuçlanmış, yakın gelecekte Batı'da devrimin gerçekleşmesi olasılığı tamamen ortadan kalkmıştı. Stalin dünya devrimine bağlanan umutlar gerçekleşmediğine göre Troçki'nin yaklaşımının uzun dönemde kitleleri şüphecilik ve hareketsizliğe iteceğini fark etmişti. Bu, Rus Devrimi'nin kaderini uluslararası gelişmelere bağlaması anlamına gelecek ve ülkenin sosyalizm yolunda geliştirilmesini engelleyebilecekti" (Aral ve diğ., 1988, s. 715).

Böylelikle Stalin, "Troçki'nin dünya devriminin gerçekleşmemesi nedeniyle sosyalist Rusya'nın yaşama şansı kalmadığını ileri sürdüğünü ve devrimin elini kolunu bağladığını" (Aral ve diğ., 1988, s. 718). iddia etti. Stalin'in teorisi, sosyalizmin Sovyetler Birliği'nin kendi içinde güçlenmesi gerekliliğine dayanmaktaydı ve zamanla devlet politikası haline geldi. Bu durum, Napoleon'un dış çiftliklere güvercin

göndermek yerine hayvanların silah edinip kullanmayı öğrenmeleri ve böylelikle çiftliği dış tehditlere karşı korumaları fikri ile anıştırılmaktadır.

Köpekler, Stalin'e hizmet eden güvenlik güçlerini anıştırmaktadır. *Animal Farm*'ın yazıldığı döneme bakılacak olunursa, Sovyetler Birliği'nde 1934 yılında kurulan 1946 yılında da dağılan gizli polis hükmündeki İçişleri Halk Komiserliği N.K.V.D.'yi anıştırdığı düşünülebilir:

“Arka planda daima N.K.V.D.... Bu, hiç şüphesiz Rusya'nın en iyi işliyen ve en tesirli teşkilâtı. Bu teşkilâtın en tesirli ordusu, hudut kıtalarıyla, iç emniyet kıtaları dâhil, belki yarım milyonu bulmuyor ama bunlar Rusya'nın en iyi talim görmüş ve en techizatlı askerleri” (Fischer, 1947, s. 5).

Peki Sovyetler Birliği'nde hangi nedenle bu kadar güçlü bir teşkilat gereksinimi ortaya çıkmıştır?

“Modern Rusya'da kendini gösteren bütün psikozlar gibi, bu kolektif korku ancak bir kaynaktan gelebilir: Sovyet cumhuriyetini idare eden on dört kişilik gruptan... [...] Stalin, Molotof, Beria, Malenkof, İdanof, Kaganoviç, Vorosilof, Mikoyan, Andreyef, Kurşef, Şvernik, Vornezenski, Bulganin ve Kazigin...” (Fischer, 1947, s. 6)

“Evvvela bu idarecilerin şahsi emniyetleri için duydukları korku var: Kızıl duvarın arkasında yaşayan bu adamlar iktidara nasıl geçtiklerini hatırlamakta ve muhtemel başka bir suikastçi grupuna yolu açık bırakmak istememektedirler? (Fischer, 1947, s. 8).

Animal Farm'da da Napoleon dokuz köpeği yetiştirip hem kişisel güvenliğini sağlamakta, hem de köpekleri arkasına alarak Snowball'ı çiftlikten göndermektedir. Napoleon'un herkesten tecrit ederek varlıklarını unutturduğu ve kendisinden başka kimseyi tanımaz hale getirdiği köpekler Napoleon adına bir gövde gösterisinde bulunarak hayvanlara sıkı bir gözdağı da vermektedir. Bu durum, Napoleon'un amaçlarına hizmet edecek bir çeşit propaganda olarak da alınabilir. Bu açıdan, Sovyet propagandasının kimi özelliklerinin anıştırıldığını düşünmek mümkün olabilecektir, zira kimi görüşlere göre “Sovyet propagandası, çoğu zaman, inandırıcı nitelik taşıdığından değil, korku yarattığından başarılı olur. Kremlin elinde bulundurduğu bütün gücü son damlasına kadar ortaya koyar; hattâ türlü oyunlarla gerçek gücünü olduğundan fazla gösterir. Böylece kitleleri yıldırın bir ortam yaratmış olur” (Labin, 1976, s. 88).

Snowball'un çiftlikten kovulması ise, Troçki'nin Stalin'le giriştiği rekabette yenilen taraf olmasını anıştırmaktadır. Çiftlikten kaçtıktan sonra kendisinden bir daha haber alınamayan Snowball'un anıştırdığı Troçki'nin akıbetini özetleyecek olursak; “Politbüro'dan 1925'te ihraç edilen Troçki, 1929'da sürgüne gider ve topluluğun inançlarına ters düşen bir insan olarak kabul edilir. Tarihsel işlevi tahrif edilir, devrim önderlerinin grup fotoğraflarından çıkarılır, hain ve suikastçi ilan edilir ve 1940'ta Mexico City'de Stalin'in bir ajanı tarafından infaz edilir” (Meyers, 2009, s. 29). *Animal Farm*'da ise, Stalin'i anıştıran Snowball'un çiftlikten kaçmasından ya da kovulmasından sonra nereye gittiği, somut olarak ne yaptığı, hatta yaşayıp yaşamadığı kesin olarak açıklanmamaktadır. Metnin bundan sonraki bölümlerinde Snowball ile karşılaşan olmayacak ancak Snowball'un adı domuzların amaçları doğrultusunda söz konusu edilecektir.

Sovyetler Birliği'nde yaşananlar ile kitapta anıştırılan olaylar aynı sırayı takip etmese de beşinci bölümde Napoleon'un nihayet iktidarın tek sahibi olarak ortaya çıkması, Lenin'in ölümünden sonra Sovyetler Birliği'nde Stalin'in Troçki ile giriştiği rekabette kazanan taraf olmasını anıştırmaktadır. Kitapta, Snowball'ı çiftlikten kovalanmakta ve Napoleon eş zamanlı olarak iktidarı ele geçirmektedir. Sovyetler Birliğinde ise, Lenin'den sonra Stalin Troçki'ye karşı kazanarak 1924 yılında liderliğe yükselmekte, Troçki'nin sürgüne gönderilmesi ise eşzamanlı olarak değil, 1927 yılında gerçekleşmekte, iki yıl sonra 1929 yılında ülkeden de kovulan Troçki 1940 yılında öldürülmektedir.

Napoleon da beşinci bölüm sonunda Snowball'un yaptığı konuşmalar sonucunda aleyhine dönen durumu, köpeklerin sayesinde lehine çevirmeyi başararak hem iktidarın yegâne sahibi olmakta hem de Snowball'dan kurtulmaktadır. Napoleon'un ilk icraatı Pazar toplantılarının sonlandığını açıklamak ve artık çiftlikle ilgili tüm meselelerin "özel bir domuzlar komitesi" tarafından çözümleneceğini açıklamaktır. Sonradan Squealer hayvanlara aslında Napoleon'un eşitliğe inandığını, hayvanların kendi kararlarını almalarının Napolyon'u çok mutlu edeceğini anlatır ancak yanlış karar alırlarsa ne olacaktır? Bu noktada Squealer, gereken kararları hayvanların yerine domuzların alacak olmasını meşru bir zemine oturtmaya çalışmaktadır:

"Komünistler 'parti dışındaki kütle'yi tembel, geveze, kavrayışı az, asırlarca kölelik yapmaktan budalalaşmış, partinin çobanları tarafından mütemadiyen teşvik edilerek mükemmel cemiyetin yolu üzerine getirilmeye muhtaç kimselerden mürekkep bir sürü gibi telâkki ederler. Avamdan adam kendisi için neyin iyi olduğunu kendisi tâyin edemez; çünkü o muhakkak ki, karnının dolu, sırtının pek olmasından ve fırsat bulunca tuğla sobanın yanında uyumaktan başka bir şey istemeyecektir. Bütün bunlara yeni seri beş yıllık plânların gerektirdiği sıkı çalışmayı ve nefis feragatini tercih etmeyecek derecede, bu adamın görüşü mahduttur" (Fischer, 1947, s. 46)

Napoleon, Old Major'ın konuşmasını yaptığı platformda konuşularak hayvanlara yüksekte bakmaktadır. Hemen yanında buldukları için aynı yüksek konumda konuşlanan köpekler N.K.V.D.'yi anıştırmanın yanı sıra, gerçek yaşamda etkin kişilerin hesabına çalıştıkları için, onların sahip olduğu olanaklardan yararlanan kişileri anıştırmaktadır. Öte yandan, bir lidere bu kadar yakın çalışan kişilere kimi ayrıcalıklar sunulması şaşırtıcı değildir çünkü liderin gücü elde tutmak için çevresindekilerle paylaşması eski bir yöntemdir, kaldı ki N.K.V.D. de "Çeyrek asır müddetle [...] muhtelif isimler altında – Çeka, Gepeu, N.K.V.D. – imtiyazlı bir mevkide kalmıştır. Teşkilât memurları en iyi gıdaların, en iyi elbiselerin, en güzel arabaların ve en güzel dansözlerin kendilerine tahsis edilmesi imtiyazına sahiptiler. Teşkilâtın tahsisatı âdetâ kusursuzdur" (Fischer, 1947, 14-15).

Old Major'ın kafatasının gömüldüğü yerden çıkarılarak bayrak direğinin dibindeki bir kütüğün üzerine yerleştirilmesi ve hayvanların Pazar sabahları bayrağın çekilmesinden sonra sıra olup kafatasının önünden geçmek zorunda bırakılmaları ise, Lenin mozolesine yapılan ziyaretleri anıştırmaktadır:

"Moskova'da Kızıl Meydan'ındaki anıtkabirde Lenin nasıl ölmüşse, üzerindeki elbise ve son nefesinde aldığı tavrıyla, sol elinin parmakları uzanmış, sağ eli hafifçe yumruk gibi sıkılmış olarak, camdan bir muhafaza içinde uyur gibi yatıyor. Etrafında dört muhafız en ufak bir hareket göstermeden donmuşçasına nöbet tutmaktadır ve 50 yıldan beri haftanın muayyen günlerinde insanlar akın akın Lenin'in önünden geçerek ona saygılarının eksilmediği göstermeye mecburdurlar" (Rado, 1968, s. 17).

Yine beşinci bölümde "özel bir domuzlar komitesi"nin yel değirmeni ile ilgili planların üzerinde çalıştığından söz edilmektedir. "Özel bir domuzlar komitesi" ile anıştırılan ise, "komünist partilerde en önemli karar alma komitesi" (Yıldız, 2013, s. 239) olan Politbüro'dur. "İlk Sovyet Politbürosunda Lenin, Troçki, Stalin de bulunuyordu. Politbüro sonradan fraksiyonların ve iktidar kavgalarının yapıldığı kilit yer haline geldi. Stalin, Politbüroyu kendi iktidarını sürdürmek için parçalayarak kullandı" (s. 239).

Metinde "özel domuz komiteleri" dışında kalan domuzların işlevleri hakkında fazla bir bilgi verilmemektedir. Adı bile telaffuz edilmeyen bu domuzlar, Sovyetler Birliği'nde Komünist Partisi üyelerini anıştırmaktadır. Metindeki domuzlar gibi, parti üyeleri de çeşitli ayrıcalıklara sahiptirler ancak en büyük ayrıcalıkları da üyeliğe kabul edilmiş olmalarıdır, zira "Rusya'da komünist olmak Cizvit tarikatine girmek kadar zordur. Partinin kapısı, kabiliyetine güvenen her Rusa açıktır. Fakat bunların arasında yapılan eleme o kadar sıkıdır ki, Rusların ancak yüzde iki yahut üçü, partinin o kadar arzu duyulan kartını alabilirler" (Fischer, 1947, s. 39).

Bir önceki bölümde de değinildiği gibi yel değirmeni ile Sovyetler Birliği'nde Birinci Beş Yıllık Plan anıştırılmaktadır. Sovyetler Birliği'nde "ekonomik krizin yüzeysel olarak ertelendiği yılların ardından tüm toplum, ülkenin yapısal modernizasyonuna başlanması için aniden seferber edilmiştir" (AXIS 2000, c.11. 1999, s. 29-30). Kitabın bir sonraki bölümünde de hayvanların köle gibi çalıştığından söz edilmektedir, yani bir çeşit seferberlik söz konusudur, kaldı ki Napoleon yel değirmeninin yapılacağını ilan ettiğinde bunun çok sıkı çalışmak anlamına geldiğini ve ayrıca her birine düşen yiyecek miktarının azaltılmasının da gerekli olabileceğini söylemiştir. Kimi görüşlere göre Sovyetler Birliği'nde iktidarın vatandaşlardan beklentisi de daha çok iş çıkarmaları ancak daha az talepte bulunmalarıdır:

"Hükümetin içeride karşılaştığı başlıca mesele budur: Mümkün mertebe daha az yem vererek bir beygiri on sene daha yürütmek için ne yapmalı? Bunun için çok basit bir usul var: Niçin daha fazla yem verilemediğini beygire anlatmak! Diğer bir usul de şimdiki yem istihkakının çok iyi olduğuna, sahildeki tepelerde yem dolu bir çuvalın kendisini beklediğine beygiri ikna etmek... Parti her iki taktiği de kullanıyor" (Fischer,1947, s. 29-30).

Squealer'ın konuşmasının ikna edici olmasında, yanı başında "rastlantısal olarak" bulunan köpeklerin tehdit edici hırlamalarının da payı bulunmaktadır. Bu durum, N.K.V.D.'nin Sovyetler Birliği'ndeki "ikna edici" gücünü anıştırmaktadır: "Parti, eskiden dinî tarikatlerin yaptıkları gibi, adamlarını hemen her umumî hizmet şubesine yerleştirmiştir. Doğru akideyi yalnız o temsil etmektedir ve engizisyonu olan gizli zabıta N.K.V.D. vasıtasıyla bütün itikatsızları merhametsizce takip eder" (Fischer, 1947, s. 38). Yetkileri çok geniştir: "Stalin müstesna, herkes hakkında ölüm kararı vermeğe bile salâhiyetlidir, denilebilir. Dosyaları, muhaberatı, odaları yahut mutfaktaki dolapları araştırabilir ve vatandaşların hususî hayatlarına karışmakta hiçbir mahsur görmez (Fischer, 1947, s. 15).

2.6. Altıncı Bölümün Okunması

Boxer'un kurduğu "Napoleon yoldaş söylüyorsa, doğrudur" tümcesi ile "daha çok çalışacağım" ve "Napoleon her zaman haklıdır" şeklindeki düsturları da Sovyetler Birliği'nde halkın Stalin'e bağlılığını anıştırmaktadır. Kimi görüşlere göre bu durum hem içten gelmekte, hem de bir şekilde dıştan desteklenmektedir. Öyle ki, "çoğunun şeflerine âdeta mistik bir imanı var. Bu imana sahip olmyanlar [...] ya susuyorlar yahut siyasi zabitanın mecburi iş kamplarından birine 'yeniden terbiye 'ye gönderiliyorlar" (Fischer, 1947, s. 21). Sonuç olarak, metinde Boxer çalışacağını ve itaat edeceğini beyan etmektedir. Kimi görüşlere göre, Sovyetler Birliği'nde vatandaşlardan beklenen de tam olarak budur: "Körükörüne itaat, fevkalâde çalışmak" (Fischer, 1947, s. 55).

Metinde de Napoleon, hayvanların kendisine karşı çıkmamaları için yanında köpekleriyle gezmektedir. Hayvanlardan da korkmuyor değildir çünkü Jones'u kovan hayvanların kendisine karşı da başkaldırma olasılıkları vardır. Hayvanları bu tür düşüncelerden uzak tutmanın iyi bir yolu, onlara fazla düşünce vakit bırakmamaktır. Napoleon da öyle yapmaktadır. Napoleon'un pazar günleri öğleden sonra da çalışılacağını ilan ettikten sonra, bu çalışmanın kesinlikle isteğe bağlı olduğunu söylemesi ancak katılmayan hayvanların payına düşen yem miktarının da yarıya indirileceğini açıklaması yine metinde yer alan birçok sözcük oyunundan biridir. Öte yandan Pazar günleri bu "isteğe bağlı" çalışma durumunun, Lenin zamanında gelişen bir olayı anıştırdığı düşünülebilir:

"Lenin'in 'Büyük İnsiyatif' diye adlandırdığı bir olay 12 Nisan 1919'da Moskova-Kazan Demiryolu atölyesinde meydana geldi. Atölyedeki komünistler cephede ihtiyaç duyulan lokomotifleri tamir etmek için Cumartesi günü ücret almadan çalışmışlardı. İşte bu, tüm ülkeye örnek oldu. Rusçada Subota denilen Cumartesi kelimesinden üretilen Subotnikler, yani Cumartesi günleri ücret almaksızın, devrim için çalışma her yere süratle yayıldı" (Sovyet Destanı, 1978, s. 25-26).

Ancak, işçilerden fazla mesai yapmalarının istendiği durumlar bu örnekle sınırlı değildir: "Sovyetler, özel durumlarda, işçilerinden fazla çalışma yapmalarını isterler. Gençlik günü, Önder'in doğum günü, 1 Mayıs günü, Ekim İhtilâli günü, Kızıl Ordu günü Halk dayanışma günü veya benimsenmiş öteki vesileler

şerefine, her işçiye işine katkıda bulunma fırsatı verilir. Bu fırsatı herkes kabul eder” (Weingast, 1977, s. 161).

Metinde, yel değirmeni için yapılan çalışmaların beklenmedik güçlüklerle neden olduğundan söz edilmektedir. İnşaat malzemeleri mevcuttur ancak hayvanlar taşları nasıl kıracaklarını bilmezler. Daha sonra yel değirmeninin fırtınadan yıkılması ise, hayvanların daha sağlam duvarlar örmemiş olmalarına ya da domuzların daha sağlam duvarlar örülmesini sağlamamış olmalarına bağlanabilir. Bu durumun, birinci Beş Yıllık Plan sırasında Sovyet endüstrisinde yaşanan kimi sorunları anıştırdığı düşünülebilir çünkü o yıllarda “insanlar tecrübe ve bilgi açısından yetersizdiler, yeteri kadar makina da yoktu” (Sovyet Destanı, 1978, s. 34). Bu durum, kimi kaynaklarda ifade edilmiştir:

“Rusyada son yirmi sene zarfında yapılmış duvarlarda tuğlalar, iyi iş çıkarmak endişesi olmaksızın acele ile üst üste konmuş. İki tuğla arasında bazan hiç harç yok, bazılarında ise o kadar çok konulmuş ki, çimento iki taraftan taşmış.

Böyle mahzurları önlemek çaresi, sıkı bir kontrol ve işçilerden kâfi derecede işinin ehli olması istenmesidir. Halbuki Sovyet endüstrisinde asıl bu iki unsur eksiktir. Bunda Sovyet Rusya kabahatli de görülemez; zira binlerce direktör ve ustabaşı yetiştirmek üzere maddeten zamanı olmamıştır. Orada işçilerin ekserisi, henüz işlerini tamamiyle öğrenmemiş köylülerdir. Çoğu henüz makineleri yağlamanın lüzumunu bile iyi anlamış değildir” (Fischer, 1947, s. 112).

Napoleon’un çiftlikte acilen gereksinim duyulan bazı şeyleri sağlamak için komşu çiftliklerle Mr. Whymper adındaki aracının yardımıyla ticaret yapması “Rusya’nın 1922 yılında Almanya ile imzaladığı Rapallo Antlaşmasını anıştırmaktadır” (Meyers, 2009, s. 27). Birbirlerine taban tabana zıt görünen devlet politikalarına rağmen ülkelerin çıkar için belli zamanlarda kimi konularda işbirliği yapmaları, ikili ilişkilerin çıkar uğruna başlayıp, yine çıkar uğruna askıya alınması ya da bitirilmesi, Napoleon’un diğer çiftliklerle olan ilişkileri günün koşullarına göre belirlemesiyle ve komşularla kimi zaman yakın, kimi zaman ise mesafeli, hatta düşmanca ilişkiler kurmasıyla anıştırılmaktadır. “Resmi Sovyet politikası militarist ve kapitalist bir devlet olan Almanya’ya düşmandı” (Meyers, 2009, s. 28) ancak Rapallo Antlaşması ile “iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin yeniden kurulması, iktisadi ilişkilerin hiçbir önkoşula bağlanmadan geliştirilmesi öngörüliyordu” (Büyük Larousse, c.16. 1986, s. 9708).

Napoleon yapılacak ticarete hayvanların insanlarla muhatap olmasına gerek bulunmadığını, bu külfeti tek başına üstleneceğini açıklar. Hayvanların diğer çiftliklerle ya da insanlarla iletişimlerinin bulunmaması, Sovyetler Birliği’nin dış dünyaya kapalı olması durumunu anıştırmaktadır. Bu durum, “demir perde” terimiyle ifade edilmiştir:

“Demir perde, II. Dünya Savaşı sonrasında Batı’da yaygınlık kazanan ve SSCB’nin, kendisini ve Doğu Avrupa ülkelerini Batı’yla ve komünist olmayan öteki ülkelerle özgür ve açık ilişkilere kapalı tutma çabalarını simgeleyen terim[dir]. Terimi ilk kez, İngiltere’nin II. Dünya Savaşı sırasındaki başbakanı Winson Churchill, 5 Mart 1946’da ABD’nin, Montana eyaletindeki, Westminster College’da yaptığı bir konuşmada kullandı. Churchill konuşmasında ‘Baltık Denizindeki Stettin’den, Adriya Denizindeki Trieste’ye kadar bütün kıta üzerinde bir demir perde inmiş bulunuyor’ demişti” (Ana Britannica, c.7. 1987, s. 100).

Napoleon’un ticarete girişmesine karşın, hayvanların dış dünyadan soyutlanma durumlarının devam etmesi, hiç kuşkusuz dışarıda olup bitenler konusunda bilgi edinememelerine ya da yanlış bilgi edinmelerine neden olabilecektir. Diğer çiftliklerde olup bitenleri ve oradaki hayvanların içinde buldukları koşulları bilmediklerinden kendi durumlarıyla bir karşılaştırma yapma olanağından da yoksun olan hayvanların kendilerine anlatılanlarla yetinmeleri gerekmektedir. Kimi kaynaklar, Sovyetler Birliği’nde de bireylerin dış dünya ile ilgili olarak yanlış bilgilendirilmesi durumundan söz etmektedir:

“Sovyet Rusya’da insanlara bazı bilgiler aşılırken bazı bilgisizlikler de aşılacaktır. Nitekim bundan otuz yıl önce, devrin büyük muharrirlerinden André Gide sonsuz bir muhabbetle gittiği Rusya’da, bir ilkokul öğretmeni kendisine ‘Fransa’da ilkokul var mı?’ diye sorduğu zaman fena halde bozulmuş, ‘Bu kadar da olmaz’ diyerek komünizmden soğuduğunu belirten bir kitap yazmıştı. [...] Sovyet Rusya dışındaki yaşayıştan Sovyet Rusya’da hiçbir surette bahsedilmemektedir. Gazeteler, mecmualar, kitaplar, radyolar Rusya’da her şeyin güzel, her şeyin yolunda, her tutumun doğru, her kararın isabetli olduğunu belirtiyor; eğer bir kötülükten bahsederse Avrupa’da veya Amerika’da olmuş kötülüklerden bahsediyorlar (Rado, 1968, s. 31).

Domuzların yataкта yatmaları ise Sovyetler Birliği’nde sınıfsız toplum iddialarına karşı, devrimden sonra sınıfların yeniden üretildiğini göstermekte bazı kesimlerin ayrıcalıklı olması durumunu anıştırmaktadır:

“Cemiyetler er geç sınıflara bölünüyorlar. Rusya’dan önce Fransa da aynı denemeyi yaptı. Bütün asil sınıflar ortadan kaldırıldı. Fakat çok geçmeden bu sınıfları silip süpüren aşağı tabakadan insanlar kendilerini asil ilân ettirdiler. [...]

Bugün Sovyetler İmparatorluğunun asilleri şunlardır: Parti idarecileri, akademisyenler, büyük profesörler, büyük mühendisler, büyük sanatçılar Sovyet kahramanı ünvanını kazananlar, büyük romancılar, şairlerdir.

İmparatorluğun orta sınıfı: mühendisler ve hükümetin yüksek memurları,

İmparatorluğun aşağı sınıfı: Kolhozcular, işçiler.” (Ağaoğlu, 1967, s. 76)

Peki bu sözü edilen “aşağı sınıflar”, Sovyetler Birliği’nde nasıl yaşam koşullarına sahiptir?

“Afişlerde ‘İşçi ve Köylü Devleti’ olarak ilan edilen Rusya’da işçi ve köylü olmaya heves eden hemen hemen yok gibidir. Çünkü işçi ve köylü olanın hakkı sadece sekiz metrekare ikametgâh, sekiz sınıflık tahsil imkânı, yüz rubleye kadar maaş, hasta olunca bakılma ve işsiz kalmama garantisinden ibarettir. Halbuki yüksek seviyedeki idareciler, entelektüeller, sanatkârlar, muharrirler, fazla koşturmak, fazla atlamak gibi sporda fevkalâde bir kabiliyetle dünyaya gelmiş olanlar hatırlar ve hayale gelmeyen imtiyazlara sahiptirler” (Rado, 1968, s. 78-79).

Aynı konuyu bu kez Sovyetler Birliği’nde devrimin 60. yılında basılmış bir yayından irdelediğimizde ise, o zamanki hükümet üyelerini örnek vererek açıklanan tamamen farklı bir bakışla karşılaşırız:

“SSCB’de elit bir katman, ‘aşağı’ toplumsal katmanların girmelerinin yasak ya da güç olduğu bir topluluk yoktur. İşte, şimdiki SSCB hükümetinin üyelerinin ilk baştaki meslekleri: yağhanede işçi, otomatik makineler ayarcısı, inceleme büroları mühendisi, makine kuran işçi (montör), makinist yardımcısı, havacı, elektrikçi, marangoz, ressam, ırgat. Bakanların ve devlet komiteleri başkanlarının aşağı yukarı % 70’i ise işçi ya da köylü olarak başladılar” (Sosyalizm 60 Yılda, 141).

Ancak mesele aşağı sınıftan yöneticiliğe terfi edip edememek değil, terfi edildiğinde ayrıcalık edinip edinmemektir. Napoleon, Jones’un zamanında diğerlerinden farkı olmayan bir hayvanken, ayaklanmadan sonra yönetime geçme olanağı bulmuş ve kendisine adım adım güç ve ayrıcalık sağlar olmuştur. Napoleon’un rakipsiz kalmasından sonraki süreçte, domuzların yataкта yattıklarının ortaya çıkması üzerine kesinlikle inkar yoluna gidilmemekte, yatağın değil, çarşafın yasak olduğu söylenmekte, domuzların beyin gücüyle çalışmalarından dolayı dinlenmek için yataкта uydukları açıklanmaktadır. Domuzların edindiği ayrıcalıklar, açıkça ifade edilir olmuş, bir çekinceleri kalmamıştır. Bu aleniyetin

Sovyetlerde de mevcut olduğunu düşünenler de vardır. Buna göre; “sınıfların imtiyazları bizzat hükümet tarafından, açıkça ve politikasını takviye için en iyi vasıta olarak ihdas edilmiştir. Bu sınıf imtiyazları Sovyet hayatının bütün safhalarında, mühim vazifelerin taksiminden tiyatro biletlerinin satışına kadar her yerde ve her sahada mevcuttur” (Fischer, 1947, s. 54-55). Domuzların çiftlik evine taşınmasının da, yine genel anlamda gerçek yaşamda olup bitenler ya da özel olarak Sovyetler Birliği’nde yaşananlar bağlamında karşılıklarını bulmak mümkündür:

“Tarihte halktan çıkmış ihtilâlcinin yine halk adına yıktığı tacın evine yerleşmediğini gösteren örnek pek az. [...] Lenin’in de, Stalin’in de Kremlin’in duvarları arasında, Çarların odalarında yaşamalarıyla beliren intikam ihtirasını hiçbir bahane örtüleyemez. Halk dilinde “adam nerede doğdu nerede öldü” diye bir söz var. Bir kulübede doğarak bir sarayda ölenler için bu hayat maceralarının bir cümle ile hikâyesi” (Ağaoğlu, 1967, s. 56).

Bunlara ilaveten, “Yel değirmeni 1928 yılında yapılan ve endüstrileşme ile kolektifleşmeyi öngören ilk beş yıllık planı anıştırmaktadır. Yıkılması ise [...] bu politikanın endişe verici çöküşünü anıştırmaktadır” (Meyers, 2009, s. 28). Son olarak, Napoleon’un yel değirmeninin fırtına nedeniyle harap olmasının suçlusu olarak Snowball’u ilan etmesi, Stalin’in de toplumun gözünde Troçki’den bir düşman yaratmasını ve onu silmek için gerekeni yapmasını anıştırmaktadır:

“Troçkizm Leninizme karşı bir akım olarak sunuldu. Troçki’nin devrimdeki rolü küçültüldü, sürekli devrim kuramı bir Menşevik sapkınlığı olarak lanetlendi kendisi de Ocak 1925’te savaş komiserliğinden alındı.[...] Ekim 1926’da Politbüro’dan, bir yıl sonra Zinovyev ile birlikte Merkez Komitesi’nden çıkarıldı. Devrimin 10. yıldönümünde düzenlemeye çalıştıkları gösterinin sonuçsuz kalmasının ardından ikisi de partiden ihraç edildi.[...] Ocak 1928’de başlıca yandaşlarıyla sürgün edilen Troçki, Orta Asya’da Alma Ata’ya gönderildi. Ocak 1929’da ise ülke topraklarından kovuldu. Önce Türk hükümeti tarafından kabul edilerek Büyükada’ya yerleşti. [...] 1933’te Fransa’ya gitme izni aldı. [...] 1935’te Norveç’e gitmek zorunda kalan Troçki 1936’da Sovyet baskısı karşısında yeniden sığınacak bir yer aradı ve Meksika’da Cayoacan’a yerleşti” (Ana Britannica, c.21, 1990, s. 178-179).

Altıncı bölümde, Napoleon Snowball’u suçlu ilan etmekle kalmamakta, onu bir “düşman” olarak tanımlamaktadır. Burada kullanılan “düşman” sözcüğü, Sovyetler Birliği’ndeki “halk düşmanı” kavramını anıştırmaktadır: “ ‘Halk düşmanı’ kavramını Stalin yaratmıştır. [...] Bu deyim en vahşi sindirme metotlarının herhangi bir konuda Stalin’le görüş birliğinde olmayan, kötü niyet beslemelerinden şüphe edilen, kötü ünü olan herkese karşı, bütün devrimci meşrûluk kurallarını çiğneyerek kullanılmasını mümkün kılmıştır” (Kruşçev, 1971, s. 237). Napoleon ise, her ne kadar Snowball’u ölüm cezasına çarptırırsa da, metnin bundan sonraki bölümlerinde Snowball’un idamından söz edilmeyecektir. Oysa ki gerçek hayatta Troçki hain ilan edilmekle kalmamış, aynı zamanda katledilmiştir:

“Eski komünist muhalefet önderlerinin devlete ihanet suçundan yargılandığı ünlü Moskova duruşmalarında (1936-38) giyaben başlıca hain olarak gösterildi. Sonradan gerek ona, gerekse öbür muhalefet liderlerine ilişkin ‘ihanet’ iddiaları ve dayanaklarının tümüyle düzmece olduğu saptandı. Troçki, Stalinci ajanların iki suikast girişimine hedef oldu. Evinin makineli tüfekle tarandığı ilk girişim başarısız kaldı. Bir İspanyol komünisti olarak Troçki’nin ve ailesinin güvenini kazanan Ramon Mercader’in gerçekleştirdiği ikinci girişim ise sonuca ulaştı. Sovyet hükümeti cinayet konusunda herhangi bir sorumluluğu reddetti. Troçki’yi buz baltasıyla öldüren katil Meksika yasalarına göre en ağır ceza olan 20 yıl hapse mahkum edildi; tahliyesinden sonra da Sovyetler Birliği’ne yerleşti. Troçki’nin gerçekten Stalin’in emriyle öldürülmüş olduğu 1985’ten sonra açıklığa kavuştu” (Ana Britannica, c. 21, 1990, s. 179).

Son olarak Snowball hain ilan edildiğinde gösterilen gerekçe nasıl gerçek dışı ise, Troçki'nin hain ilan edilmesi de bir kumpas sonucu gerçekleşmiş, Snowball gibi, Troçki de gıyabında hain ilan edilmiştir. Bu anlamda, iki olay arasındaki koşutluğun yeterince açık olduğu söylenebilir.

Altıncı bölümde yıkılan yel değirmeninin tekrar yapılmasına karar verilmesi, Sovyetler Birliği'nde peşpeşe gelen beş yıllık planları anıştırmaktadır. Napoleon, çok iş olduğundan, her hava koşulunda çalışacaklarından ve planların aksamaması gerektiğinden söz eder. Her bir beş yıllık plan ise, halkın yapması gereken pek çok fedakarlık anlamına gelmektedir. Bu nedenle, "Böyle bir programın sevindirici hiçbir tarafı yoktur. Çünkü bunlardan sonra, Rus halkının rahatı için büyük bir şey yapmağa imkân kalmaz. Memleket için bu kadar mühim sermayeyi başka sahalara ayırdıktan sonra istihlâk maddeleri istihlâatını artırmak maddeten imkânsızdır. [...] Kısıntılar daha uzun zaman devam edecektir" (Fischer, 1947, s. 20).

2.7. Yedinci Bölümün Okunması

Çiftlikte yiyeceklerin tükenmeye yüz tutması ve tahıl kıtlığı da, Sovyetler Birliği'nde yaşanan tahıl sorununu anıştırmaktadır. Tahıl kıtlığı, aslında et ve süt üretimini de etkileyen bir sorundur çünkü "üretimi arttırmak için hayvan sayısını çoğaltmaya devam etmek ve verimliliği yükseltmek gereklidir. Bu da büyük bir yem stokunu zorunlu kılmaktadır" (Sosyalizm 60 Yılda, 57-58) Bu nedenle yem ülkenin kaynaklarından sağlanamayınca, dışarıdan temin edilmesi zorunlu hale gelmektedir. Metinde de acil önlem olarak bir yerlerden buğday almak gerektiğinden, Napoleon Whympere'ın aracılığıyla bir sözleşme imzalar. Buna göre haftada dört yüz yumurta verilecek, bundan kazanılan parayla da buğday ve yiyecek alınacaktır. Ancak yumurtalarını teslim etmek istemeyen tavuklar kırırlara çıkıp orada yumurtlayınca yumurtalar yere düşüp kırılır. Bu durumun ise, Haziran 1928'de Sovyetler Birliği'nin pek çok bölgesinde görülen köylü direnişlerini (Aral ve diğ., 1988, 727) anıştırdığı düşünülebilir. 1917 devriminin 60. yılında Soviet Weekly tarafından yayınlanan "The Soviet Story" adlı kitaba göre, "düşman unsurlar, 'herşeyinizi elinizden alacaklar' gibi asılsız söylentiler yayarak köylülerin ineklerini, tavuklarını kesmelerini, mallarını tahrip etmelerini teşvik ettiler." (Sovyet Destanı, 1978, s. 41). Ancak yine aynı kaynağa göre, metinde tavukların yumurtalarının ellerinden zorla alınmaya çalışılmasını anıştırıcasına, kolektifleştirilme sırasında ciddi hatalar da yapılmış, bazı mahalli liderler köylülerin çiftliklere kendi istekleriyle katılmaları gerekirken onları zorlamış, ayrıca çiftlik üyelerinin kendi kullanımlarına bırakılmaları gereken inek ve tavuklar 'sosyalleştirilmiş' (Sovyet Destanı, 1978, s. 42). Ancak her ne olursa olsun, direniş Sovyetler Birliği'nde çok alışılmış bir davranış biçimi değildir: "Nadiren patlak veren grevler, umumî ademî tasvible karşılanan, yarını olmiyan meydan okuyuşlardır. Grevin tahrikçileri, grevi tahrik ve teşvikten değil, "sabotaj ve irticâ fikirlerin propagandasını yapmaktan bir toplama kampına gönderileceklerinden emin olabilirler" (Fischer 1947, 113-114).

Çiftlikten kovulmasından sonra Snowball ile ilgili sürekli olumsuz bilgiler yayılır. Yel değirmeni projesinin aslen Napoleon'a ait olduğu açıklanır, *İnek Ahır Muharebesi*'ndeki rolünün abartıldığı söylenir, ters giden her işten gıyabında sorumlu tutulur, hakkında buğday çalıp süt kovalarını devirmekten, ambarın anahtarını kuyuya atmaya kadar birçok hayali suç üretilir, en sonunda da baştan beri bir hain olduğu ve Jones ile birlikte çalıştığı açıklanır. Bu durum, gözden düşenlerin gıyabında her tür iftiranın atılabileceğini ve aynı zamanda tarihin çıkarlar doğrultusunda yeniden yazılabileceğini göstermesi açısından önemlidir:

"Komünist ünlüleri yükseldikçe ve düştükçe ansiklopediler yeniden yazılır. Bunların değişik basımları birbirinden kesinlikle ayrılabilir. Gözden düşenler kayıtlardan çıkarılır. Bunların ünleri başarılarının hikâyeleri silinir. George Orwell'in 1984 adlı kitabındaki gibi, 'şahsiyetsiz' durumuna konulurlar. Ansiklopedi editörleri, yayınlarını hükûmetin politikası çizgisinde tutmak için umutsuz bir yarış içindedirler" (Weingast, 1977, s. 105).

Avluda yapılan toplantıda çeşitli hayvanların suçlarını itiraf ettikten sonra hemen oracıkta idam edilmeleri, Sovyetler Birliği'nde gerek eski Bolşeviklere, gerekse başkalarına yönelik siyasi davaları anıştırmaktadır:

“Daha sonra ‘Moskova Duruşmaları’ olarak adlandırılacak olan eski *Bolşevik*’lere yönelik büyük siyasi davaların ilki 1936’da başladı. Davanın başlıca sanıkları 1934’de Kirov’un öldürülmesinin ardından hapse mahkûm edilmiş bulunan Zinovyev ve Kamenev’di.” ‘Onaltılar davası olarak adlandırılan davada sanıklar hükümeti devirmek üzere komplo kurmak ve Stalin başta olmak üzere Politbüro üyelerini öldürmeyi planlamakla suçlanıyorlardı. Mahkeme, [...] ‘Troçkist-Zinovyevci Terör Merkezi’ yöneticileri oldukları gerekçesiyle bütün sanıkların idamına hükmetti. Mahkum edilen 16 kişi, ertesi gün kurşuna dizilerek öldürüldü” (Aral ve diğ., 1988, s. 976).

Napoleon’un çağırıldığı toplantıda itirafta bulunan dört domuz, bir kaz, üç tavuk, üç koyun ve diğer itirafçı hayvanlar anında idam edilirler. Sovyetler Birliği’nde “o zamanlar kitle halindeki cezalandırmalar, Troçkicilere karşı mücadele sloganı altında yürütülmekteydi” (Kruşçev, 1971; 319). Metindeki dört domuz, Snowball ile gizlice görüşüp yel değirmeninin yıkılmasında onunla işbirliği yaptıklarını itiraf ederler. Domuzlar, Bolşevikleri anıştırmaktadır ve Moskova duruşmalarında yargılanarak itiraflarda bulunan Zinovyev ve Kamenev de eski Bolşeviktirler. Bu anlamda, boğazlanan dört domuzun idam edilen eski Bolşevikleri, boğazlanan diğer hayvanların ise Bolşevikler dışında yargılanan diğer insanları anıştırdığı söylenebilir. Vatana ihanetten yargılanan Zinovyev ve Kamenev’e mahkemede son sözleri sorulur:

“Zinovyev, son sözünün ne olduğu sorulduğunda şunları söyledi: ‘Benim Bolşevizmim, Troçkizm aracılığıyla anti-bolşevizme vardı, hatta dahası faşizme vardı. Zinovyevcilik Troçkizmin, Troçkizm de faşizmin bir biçimidir.’ Kamenev ise çocuklarına ‘Karar ne olursa olsun bunu adil kabul edin. Geriye dönüp bakmayın, yolunuza devam edin. Sovyet halkının yararına olacağı için Stalin’in peşinden gidin’ tavsiyesinde bulundu” (Aral ve diğ., 1988, s. 976).

Sovyetler Birliği’nde yaşanan bu itiraf ve idam olayları, uzun süre devam etmiştir. Bu olaylar, elbette nedensiz değildir: “Stalin’in istediği, tamamiyle kendi iradesine bağlı ve bütün müstekil düşüncelerden temizlenmiş bir parti idi. 1938’in sonuna kadar devam eden kitle halinde cinayetler, muhalif olarak kayıtlara geçen herkesi ortadan kaldırmış, sağ kalanlar ise tamamiyle zararsız hale getirilmişti” (Hudson, 1969, s. 99). Herkesin gözü önünde idam edilip, leşleri de Napoleon’un ayaklarının dibine bırakılan hayvanlardan bazılarının itiraflarına metinde dolaylı anlatım yoluyla yer verilmektedir. İtiraflara doğrudan hayvanların ağzından yer verilmemesi, aslında altı çizilmesi gereken bir durumdur zira hayvanlar itiraf etmiş dahi olsalar, sözleri kendilerine ait değildir. Öte yandan, onları bu itiraflarda bulunmaya yönelten süreç ya da nedenler ile ilgili fazlaca ayrıntı yoktur ancak Napoleon’un aniden tiz bir çığlık atması, köpeklerin dört domuzu kulaklarından yakalayıp sürüklemeleri, domuzların kulaklarından kanlar akıyor olması, köpeklerin kanın tadını alıp çıldırmaları olayın fiziksel ve psikolojik işkence boyutu hakkında fikir vermektedir. Ayrıca, itirafların doğru olduğuna ilişkin bir kanıt yoktur. Ancak bir kimse, işlemediği bir suç konusunda neden itirafta bulunur?

“ ‘Halk düşmanı’ kavramı, her türlü ideolojik mücadele ihtimalini ortadan kaldırmış, kişilerin şu ya da bu konuda fikirlerini hatta, pratik niteliği olanlarını bile, açıklamalarını önlemiştir. Temelinde ve uygulamasında bilinen her türlü meşrû bilim kurallarının aksine suç delili olarak yalnızca sanığın “**itiraf**”ından yararlanılmıştır; sonradan ispatlandığı gibi bu “**itiraflar**”ın çoğu da sanıktan fizik işkence ile sızdırılmaktaydı” (Kruşçev, 1971, s. 297).

İşyan eden tavuklar, bir süre sonra artık direnemeyeceklerini anlayıp folluklara dönerler, ancak bu onların canını kurtarmaya yetmeyecektir çünkü bir kez karşı çıkmak muhalif olarak etiketlenmek için yeterlidir. Avluda yapılan toplantıda itirafta bulunanlar arasında direnişte elebaşı olan üç tavuk da

vardır. Onlar da derhal boğazlanırlar. Kitapta olduğu gibi Sovyetler Birliğinde de “bu uydurma ‘davalar’ yüzünden, bu her tür iftira ile dolu ‘itirafların kabul edilmesi yüzünden, işkence ve zor altında kendi kendini ve başkalarını suçlamalar yüzünden, on binlerce şerefli ve masum komünist ölmüştür” (Kruşçev 1971, s. 337). Bu ölümlere kılıf olarak da, insanlara yaptırılan sözde itiraflar kullanılmıştır.

Napoleon’un çiftlik evinden hemen hemen hiç dışarı çıkmaması, çıktığında kendisine mutlaka koruma olarak altı köpeğin eşlik etmesi, köpeklerin de fazla yaklaşan olursa hırlamaları ise Stalin’in halkla arasına koyduğu mesafeyi anıştırmaktadır çünkü “Stalin [...] kendisini halktan koparmıştı ve asla bir yere gitmezdi. Bu yıllarca sürdü” (Kruşçev, 1971, s. 401). Bu durumun kaynağı, Lenin’in ölümüne dayanmaktadır:

“Lenin öldükten sonra emekçi sınıflarla devlet arasına [...] yüksek duvarlar çekildi. Duvarların ötesinde, emekçi sınıflar adına işler çevirenlerin ne işler çevirdiğini kimse bilemez oldu. Duvarın bu yanında emekçi sınıflar; halk, duvarın öte yanında yığıl salan bir devlet kadrosu vardı. Stalin ölünceye kadar bu kalın duvarlar olanca yüksekliğiyle dikili kaldı” (Öz, 1987, s. 95).

Ambarda boş duran kovalara kum doldurulup üstlerinin de buğdayla örtülerek, Whympere’ya çiftliğin durumu ile ilgili farklı bir izlenim verilmesi, Sovyetler Birliği’ni ziyaret eden turistlere ancak iyi izlenimlerin verilebileceği belirli yerleri gezme olanağı tanınmasını anıştırmaktadır. Bu nedenle “seyyahlar ancak İntourist’in³ sıkı bir nezareti altında memlekete kabul edilmektedirler” (Fischer, 1947, s. 37). İntourist’te çalışanların görev tanımları gayet nettir:

“Turistlere rehber seçilenlerin ilk vazifesi de şehirlerin yeni yeni mahallelerini göstermek. Arkasından da uzun ve insana ezberlenmiş sanısını veren bir hızla bu yeni yapılmış yerlerin eskiden bataklık, kurak topraklar veya savaşta yıkılmış yerler olduğunu söylemek ve yığın yığın rakamlar ortaya sürmek” (Ağaoğlu, 1967, s. 142).

Böylelikle dışarıya seçilmiş bilgi ve dolayısıyla seçilmiş izlenim verilerek, diğer ülkeler karşısında Sovyetler Birliği’nin kalkanlarının düşmemesinin sağlanmasına çalışılmaktadır:

“Önemli kişiler için düzenlenen geziler ve Sovyet nüfuzu altında bulunan ülkelere davet edilen heyetler Sovyetlere propaganda yönünden büyük yarar sağlar. ‘Tanıtma ve iyi niyet gezileri’ maskesi altında büyük bir fesat ve hile mekanizması çalışır. [...] Rehberler ve tercümanlar okullarda eğitilir [...] Bu gibi ziyaretlere ilişkin kitaplar ve yazılar Batı ülkelerinde boy gösterirler ve hepsi de aynı şeyi yansıtırlar: Karanlık totaliter dünyanın pespembe bir görünüşü. Stalin rejimi sırasında yayınlanan yazılar Batı’nın en ünlü isimlerini bile öylesine etkilemiştir ki, pek çok kişi söz konusu rejimi gerçeğe uygun olmayan bir biçimde yansıtmışlardır” (Labin, 1976, s. 62-63).

Çiftlikle ilgili olumsuz dedikoduları önlemek için Napoleon da Whympere’yi kullanmakta, Whympere’in çevresinde yem miktarının artırıldığından söz eden bir grup hayvan yerleştirilmekte, Whympere’yi bir bahaneyle ambara götürüp altı kum, üstü tahıl dolu kovaları görmesi ve gözünün boyanması sağlanmaktadır. İntourist de Whympere misali Sovyetler Birliği’ne gelen turistlerin gözlerinin boyamakla yükümlüdür. “Dünyanın en büyük barajı Rusya’da, yine dünyanın en büyük elektrik santrali, en büyük orman sanayi, en büyük harb sanayii, Rusya’da, dünyanın en büyük her şeyi Rusya’da” (Ağaoğlu, 1967, s. 160). Ancak İntourist’in görevi, bu algı yönetimi ile sınırlı değildir. “Aynı zamanda devletin Rusya’ya gelecek turist yabancılar üzerinde kuvvetli bir gözüdür” (s. 160).

2.8. Sekizinci Bölümün Okunması

³ Sovyetler Birliği’nin resmi turizm kuruluşudur.

Squealer'ın her türlü yiyecek üretiminin yüzde iki yüz, üç yüz, beş yüz arttığını açıklaması ile “dışarıya olumlu bir görüntü yansıtmak için totaliter rejimlerin o çok bilinen sayıları tahrif etme uygulaması” (Meyers, 2009, s. 27) anıdırılmaktadır. Bu anlayıştaki yaklaşımlarda elde edilen verilerin işe geldiği gibi kullanılması ya da bardağın dolu tarafının gündeme getirilmesi, hatta bununda ötesinde uydurma istatistikler kullanılması söz konusudur:

“Komünistler [...] propagandanın ustası oldukları kadar, sır saklamanın da ustasıdır. Sovyetler sanayi, üretim, tarım ve bilimdeki başarılarını övmek istedikleri zaman, çoklukla yüzde terimleri ile konuşurlar. Bu yıl geçen yılı % 5, % 20, % 30 veya % 500 geçtiklerini söylerler. Fakat biz geçen yıl üretiminin birimde, yani kiloda, tonda veya kilede, ne kadar olduğunu çok kere bilemeyiz. Herkes, hangi rakamın % 5, 20, 30 veya 500'ü olduğunu sorar” (Weingast, 1977, s. 163-164).

Napoleon'a artık “Önderimiz Yoldaş Napoleon” olarak hitap edilmesi ve “Bütün Hayvanların Babası”, “Koyun Ağılının Koruyucusu”, “Yem Kovalarının Efendisi”, “Ördek Yavrularının Dostu” gibi lakaplarla anılması, şerefine bestelenen şiirde “Yetimlerin Babası”, “Mutluluk Çeşmesi” gibi sıfatların yer alması genel anlamda tüm totaliter önderlerin, özel olarak da Stalin'in putlaştırılmaları durumunu anıdırılmaktadır. Bir örnek vermek gerekirse;

“Stalin, kendi heykellerini diktirmeye çok meraklı bir başkanmış. Sovyetler Birliğinin her yanına görkemli heykellerini, anıtlarını diktirmiş. [...] Don Nehri'nin ortasına da koskocaman bir heykeli dikilmiş Stalin'in. [...] Oralar kuş cennetiymiş. [...] Kuşlar, heykelin başına, omuzlarına konarlarmış. Bir gün Stalin oradan geçerken heykelini görmek istemiş. Göstermişler. Stalin çok kızmış. Çünkü heykelin başı, omuzları kuş pisliklerinden bembeyazmış. Stalin heykelin hemen temizlenmesini, heykele elektrik akımı bağlanmasını buyurmuş. [...] O günden sonra heykelin alt yanında kuş ölüleri sürüler halinde geçer olmuşlar” (Öz, 1987, s. 100).

“Stalin'i her konuda bilgili ve yetkin, halkın her türlü sorunlarını çözen koruyucu bir yüce varlık olarak sunan kişi kültünün oluşturulmasına 1930'ların ortalarından sonra yayınlanan bir dizi Stalin biyografisi ve çeşitli anı kitaplarıyla hız verildi” (Aral ve diğ., 1988, s. 997). Bu yönde yapılan algı yönetimi çalışmaları, metinde Napoleon için yazılan “Napoleon Yoldaş” adlı şiirle anıdırılmaktadır. Napoleon, bu şiiri Minimus adlı şaire yazdırmış ve sonra da besteletmiştir. Daha önce Minimus ile birlikte görülmesi, bu çalışmaları onunla bizzat birlikte yürüttüğü içindir. Bu durum, ayrıca Stalin'in kendisi ile ilgili yayınları bizzat incelemesini anıdırılmaktadır. Nitekim, “Stalin'in kendi kendisini övmesinin ve en basit alçakgönüllülükten bile yoksun oluşunun en belirgin örneklerinden biri de [...] ‘**Kısa Biyografi**’sidir” (Kruşçev, 1971, s. 388). Bu biyografi Stalin tarafından satır satır okunarak onaylanmış, hatta bazı bölümleri Stalin tarafından eklenmiştir. Biyografide Stalin'in bir strateji dehası olduğu, Kızıl Ordu'nun en ihtişamlı zaferlerinde onun adının geçtiği, partinin ve halkın önderliğini tam bir ustalıkla yürüttüğü, bütün Sovyet halkının koşulsuz desteğini kazandığı, bütün bunlara karşın yaptığı işin en ufak kibir, gurur ya da kendini beğenmişlik belirtisiyle gölgelenmediği kendisini yalnızca Lenin'in bir öğrencisi olarak tanımladığı ve amacının da ona layık olmaya çalışmak olduğu, dehası, eğilmez iradesi ve parlak zekası ile devrimi daha yüksek bir seviyeye taşıdığı, tüm ülkelerden milyonlarca işçinin onu öğretmenleri olarak gördüğü, Stalin'in bugünün Lenin'i olduğu, Stalin'in adını kalplerinde taşıyarak Sovyet halkının birçok şeyin üstesinden geldiği, Stalin'in adının Sovyet halkının cesaretinin ve şanının simgesi olduğu anlatılmaktadır (J.V. Stalin Archive, 1947).

Totaliter önderlerin ya da özel olarak Stalin'in kendi kendilerine hayranlık duymakla kalmayıp, kendilerini bu şekilde dayatıp kabul ettirdiklerini gösteren farklı örnekler bulunabilir. Hatta kimi örneklerde, hayranlığın ne şekilde gösterileceği bile yazılı kurallara bağlanmıştır: “Meselâ Stalin'in bir nutkunun metni, normal olarak parantez içinde şu cümlelerle kesilmişti: (Fasulasız alkış tufanı), Molotof'un, yahut İdanov'un nutukları ise sadece (devamlı alkış tufanı), bir generalin nutku ise sadece (devamlı alkışlar)la karşılanır.” (Fischer, 1947, s. 65) Bu alkışlarda öndere duyulan hayranlığın yanı sıra korkunun da payı olduğu bir gerçektir:

“1939 yılının başında Stalin yeni bir parti kongresini, 18. kongreyi yapmak için zeminin müsait olduğuna kanaat getirdi. Bu kongreye iştirak eden her delege evvelki kongre delegelerin yarısından fazlasının kursuna dizildiğini çok iyi hatırlıyordu. Sevgili liderleri platforma çıkınca bütün delegeler ayağa kalkıp onu alkışladılar. Alkış bir türlü kesilmek bilmedi, çünkü kimse tezahürata ilk son veren olmak istemiyordu” (Hudson, 1969, s. 99).

Öte yandan, hayranlığın öğretilmesi rastlantıya bırakılmış bir iş değildir. Programlı ve sistemli olarak, okul çağlarından başlanarak üzerinde durulan bir konudur. Öğrencilere küçük yaşlardan itibaren her şeyi Stalin’e borçlu oldukları öğretilir:

“- Çocukluğunuzun mes’ut geçmesini kime borçlusunuz?

Çocuklar hep bir ağızdan cevap veriyorlar:

-Stalin yoldaşa... Yaşasın Stalin yoldaş!

Okullarda Stalin’in tabii büyüklükte resmi, sınıflarda mihraba benzer bir yere konulmuş ve etrafı Noel ağaçlarını süslemekte kullanılan renkli ampullerle hâlelenmiştir” (Fischer, 1947, s. 39).

Bunun yanı sıra, çeşitli propaganda afişlerinde, çocukların kendilerine mutlu bir çocukluk sağladığı için Stalin’e teşekkür etmeleri tema olarak işlenmiştir (Aral ve diğ., 1988, s. 997).

Öte yandan, Napoleon’un Minimus’a yazdırdığı şiir 1944 yılında Stalin’in Enternasyonal yerine kabul ettiği marşı anıştırmaktadır.

“Stalin, içinde Komünist Partisine ait bir tek sözcük bulunmayan bir güfteyi, Sovyetler Birliği’nin milli marşı olarak kabul etmiştir. Oysa güftede Stalin hakkında bir eşi daha olmayan bir övgü bulunmaktadır:

Stalin bizi halka sadakate yöneltti,

Bize çok çalışmayı ve ileri atılmayı esinletti.

Marşın bu satırlarında Leninci büyük Partinin bütün eğitici, yönetici ve esinlendirici faaliyetleri, Stalin’e bağlanmaktadır” (Kruşçev, 1971, s. 395).

Çiftlikte de başarıyla sonuçlanan her iş gibi, yaşamın doğal akışı içinde gelişen her şey de Napoleon’a mal edilmekte, bunun sonucu olarak bir tavuk diğerine “Önderimiz Napoleon Yoldaş’ın rehberliğinde beş günde altı yumurta yumurtladım” gibi bir tümce kurarken, su için iki inek de “Napoleon Yoldaş’ın önderliği sayesinde bu suyun tadı ne kadar da mükemmel” şeklinde bir yorumda bulunmaktadırlar. Napoleon’un adeta Tanrı gibi görülmesi Stalin için de geçerlidir, hatta bu duruma tarihi belgelerde dahi değinilmiştir:

“Parti Merkez komitesi’nin Yirminci Kongre’ye sunduğu raporda, Kongre’deki delegelerin birçok konuşmalarında ve Merkez Komitesi ile Sovyet Prezidiyumu’nun önceki oturumlarında, kişileri putlaştırma alışkanlığı ve bunun sonuçları hakkında çok şey söylenmiştir. Stalin’in ölümünden sonra Parti’nin Merkez komitesi, tek bir kişiyi tabiatüstü nitelikleri olan, adetâ tanrılaştırılmış üstün insan haline getirmenin, Marksizm-Leninizm ruhuna yabancı bir tutum olduğunu seçkin ve uygun şekilde açıklayıp anlatmak politikasını uygulamaya başlamıştı. Böyle bir kişinin her şeyi gördüğü, her şeyi

bildiği, herkesin hesabına düşündüğü ve her hareketinin doğru olduğu sanılır” (Kruşçev, 1971, s. 281-282)

Öte yandan, hayvanlar Frederick’ten hem korkup, hem de nefret etmektedir. Frederick’in çiftliğin tapusunu eline geçirdiğinde sorun yaşamamak için şimdiden hakimlere ve polislere rüşvet yedirdiği, kendi hayvanlarına da eziyet ettiği, yaşlı bir atı döve döve, inekleri de aklıktan öldürdüğü, ayaklarına jilet bağladığı horozları dövüştürdüğü söylentilerinin ortalıkta dolaşması ve bunları duyan hayvanların öfkeden kudurmaları, 1933 yılında Alman Şansölyesi olan Hitler’in gerek Almanya’daki komünistler, gerekse Sovyetler Birliği için arz ettiği tehlikeyi anırtmaktadır:

“Hitler komünistler için iki yönden tehlike arz ediyordu. Zira iktidara geçer geçmez, Komünist Partisini yok etmeye karar vermiş, teşkilâtını dağıtmış, paralarına el koymuş ve faal üyelerini göz hapsine almıştı. Bu komünist aleyhtarı tedbirler sadece Almanlara inhisar etmiyordu. [...] Versay Anlaşmasına karşı Almanya’yı yeniden silâhlandırır silâhlandırmaz Naziler Sovyetler Birliği için büyük bir tehlike teşkil edeceklerdi (Hudson, 1969, s. 109)

Metinde, Napoleon’un Frederick ve Pilkington ile karışık ilişkilere girdiğinden söz edilmektedir. Frederick keresteleri satın almak konusunda Pilkington’dan daha istekli görünmekte, ancak bir türlü makul bir fiyat vermemekte, keresteler önce Pilkington’a satılacağı söylense de sonradan Frederick’e satılmaktadır. Kerestelerin Frederick’e satılması Sovyetler Birliği’nin 1939 yılında Almanya ile yaptığı saldırmazlık paktını anırtmaktadır. Bu pakt, 1939 yılında İngiliz-Fransız-Sovyet karşılıklı güvenlik anlaşması müzakereleri uzayıp çıkmaza girerek bir türlü sonuca bağlanamaması üzerine imzalanmıştır (Bland, 1939 Alman Sovyet): Napoleon’un da bir Frederick’ten, bir Pilkington’dan yana tavır koyması ve sonuçta keresteleri Frederick’e satmasının bu süreci anırttığı düşünülebilir.

Öte yandan “savaştan önceki devrede birçok olay, Hitler’in Sovyet Devletine karşı bir savaşa girişeceğini ve Sovyet sınırları boyunca büyük çapta asker ve zırhlı birlik yığınağı yaptığını açıkça göstermişti” (Kruşçev, 1971, s. 347-348) Tüm bu göstergelerin yanı sıra, Stalin’in dikkati bu konuya çekilmiş ve hatta olacaklar hakkında açıkça uyarılmıştı:

“[...] Churchill, 3 Nisan 1941’de SSCB’deki elçisi Cripps aracılığı ile Almanların Sovyetler Birliği’ne saldırmak niyetiyle silahlı kuvvetlerini yığdıklarını Stalin’e şahsen bildirmiştir. [...] Churchill bunu 18 Nisan tarihli telgraflarında ısrarla tekrarlamış, daha sonraki günlerde de devam etmiştir. Fakat Stalin bunlara hiç kulak asmamıştır. Hatta daha da ileri giden Stalin, bu tür bilgilere inanılmamasını, askeri harekâta girişilerek tahrikçiliğe kaçılmamasını istemiştir” (Kruşçev, 1971, s. 348).

Napoleon’un da hayvanları çiftliğe saldırı yapılacağına ilişkin bilgilerin gerçek dışı olduğuna inandırması ve ayrıca Frederick’in hayvanlarına zalimce davrandığı yolundaki bilgilerin abartı olduğunu söylemesi ile, Stalin’in yapılan uyarılara kulak asmaması, çevresine de bu bilgilere inanmalarını söylemesi anırtılmaktadır. Frederick’in keresteler için ödediği paraların sahte çıkması ise, “Hitlerin saldırmazlık paktına ihanetini” (Meyers, 2009, s. 28) anırtmaktadır.

Sovyetler Birliği, Hitler’in düşmanca bir tavır almaya başladığı 1941’e dek II. Dünya Savaşının dışında kalır ancak 1941’de Alman orduları Ukrayna’yı işgal eder, Lenigrad’ı kuşatır ancak başkente gelmeden durdurulur, 1942’de ise saldırı Stalingrad’a doğru yeniden başlatılır (AXIS 2000, c.11., 1999, s. 56). Yel değirmeninin yıkılması, Nazi ordularının Sovyetler Birliği’ne saldırısını anırtmaktadır. Öte yandan, 1943 yılında Sovyet topraklarının üzerindeki büyük Alman saldırılarının sona ermesi, ülkenin Kızıl Ordu tarafından yeniden ele geçirilmesi, 1944 yılında Leningrad ve Ukrayna’nın geri alınması, kuzeyde Polonya ve güneyde Balkanlar üstünden Berlin’e dek Orta Avrupa’da saldırıya geçilmesi (s. 56) ise, hayvanların Frederick ve adamlarını çiftlik dışına kovalamaları ile anırtılmaktadır. Sonuç olarak, “1944’ün sonlarında Sovyet topraklarında tek bir düşman askeri kalmamıştı (Sovyet Destanı, 1978, s. 63)”.

Frederick ve adamlarının çiftlikten kovulmalarına rağmen birçok hayvanın ölmesi, ölmeyenlerin de çoğunun yaralanması, havaya uçurulan yel değirmeninden geriye taş bile kalmaması Almanya'nın saldırısıyla Sovyetler Birliği'nin uğradığı kayıplar anıştırılmaktadır. Bu savaşta, “zafere ulaşmak için Sovyet halkı korkunç bir bedel ödedi. Fertlerinden en az birini kaybetmeyen hiçbir Sovyet ailesi yoktu. Yirmi milyon insan hayatını yitirdi. Belorusya'da nüfusun yarısı yok oldu gitti (Sovyet Destanı, 1978, s. 65)”. Öte yandan, “Ülkenin batı sınırından Volga'ya kadar geniş bir alan harabelerle doluydu. Ülkenin en zengin kömür yataklarının bulunduğu Donbos madenleri havaya uçurulmuş ve sular altında bırakılmıştı” (Sovyet Destanı, 1978, s. 69) Tüm bu yaraları sarmak için ciddi adımlar atılması gerekecekti.

2.9. Dokuzuncu Bölümün Okunması

Çiftlikte henüz emekliye ayrılan bir hayvan bulunmaması ancak emekli hayvanlar için bir yer ayrılacağı ve emekli maaşlarının da yüksek olacağından söz edilmesi, Sovyetler Birliği'nin kendi vatandaşlarına yönelik uyguladığı propagandanın bir bölümünün geleceğe yönelik olarak verilen sözler üzerine kurulu olması durumunu anıştırmaktadır:

“Vaad etme Sovyet propagandasının bir bakıma bel kemiği! En büyük vaadleri ‘Komünist devre cenneti!’ Bütün aksaklıkların yok olacağı mutlak sosyal adaletin gerçekleşeceği, devletin bütün baskılarıyla ortadan kalkacağı, herkesin mânevî ihtiyacı kadar varlığa sahip olacağı cennet! [...] Dinler de ölümlü dünyanın acılarını böyle cennetler vaadiyle unutturmağa, hafifletmeğe çalışmıyorlar mı?” (Ağaoğlu, 1967, s. 155-156).

Gerçekten çiftlikte de domuzlar diğer hayvanları bir yandan emeklilik günleri masalıyla oyalamakta, diğer yandan da Moses'in geri dönüşüne göz yumarak, hayvanların emeklilik hayallerinin yanı sıra bir de cennet umudu aşılanmaktadır. Domuzlar ve köpekler dışında kalan hayvanlara düşen yiyecek miktarının azaltılması üzerine Squealer'ın bir açıklama yaparak, bu konuda çok katı bir eşitliğin *Hayvanizm* ilkelerine aykırı olacağını söylemesi, başka bir deyişle yiyecek miktarlarında eşitliğin söz konusu olmadığını açıkça ifade etmesi de, 1917 Devrimi'nin çıkış noktası olan eşitlik ilkesinin düz mantıkla uygulanmadığının aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi Sovyet çıkışlı kaynaklarda bile kabul edilmesi durumunu anıştırmaktadır:

“[...] eşit işe eşit ücret, parasız ve herkese açık tıbbi yardım, parasız öğretim, emeklilik, hastalık, geçici yetersizlik ya da aile desteğinin kaybı durumunda maddi yardım, dinlenme hakkı yasal ve maddi açıdan desteklenen uygulamalardır. Bununla birlikte, bundan öte, aynı düzeye indirme söz konusu değildir. Emegün niteliğine ve niceliğine göre karşılığını verme sosyalist ilkesi, çeşitli emekçi katmanlarının parasal gelirlerinde ayrılıklara neden olur” (Sosyalizm 60 Yılda, 146).

Çiftlikte nasıl domuzlar, yani yönetici konumundakiler ve onlarla yakın koruma görevi yapan köpeklere diğer hayvanlardan daha fazla hak tanınmışsa, kimi bakış açılarına göre Sovyetler Birliği'nde de başta yönetici konumundakiler olmak üzere çeşitli zümreler ayrıcalıklıdır:

“Yüksek mevkili komünist şahsiyetler, üst kademe subaylar ve idarî zümrenin diğer mensupları, bürokrasi ve askerî hizmetlerin orta kademesinden kesin ve bariz bir şekilde farklı durumdadırlar. Ayrıca fabrika müdürleri ile kolektif şirket başkanları, meslek erbabı (avukatlar, doktorlar, öğretmenler, âlimler, meşhur sanatkarlar) türost ve diğer devlet teşekküllerinin direktörleri mütevazı işçi ve köylünün fevkindedirler. [...] Sovyet halkının ancak takriben yüzde onu imtiyazlı durumdadır” (Cronyn, 19).

Haftada bir “ani ya da anlık gelişen, kendiliğinden olan” anlamını taşıyan ancak aslında Napoleon'un emriyle gerçekleştirilen planlı programlı propaganda olan “spontane gösteri”ler ise, sanki halkın

iradesiymiş gibi yansıtılan ancak işlevi önceden belirlenerek parti yönetimince güdümlenmiş halk gösterilerini anıştırmaktadır:

“Sovyet imparatorluğunun iç amaçları da propaganda yoluyla gerçekleştirilir. Parti önderlerince düzenlenen büyük halk gösterileri, ihtiyaca göre, bir hayranlık veya öfke, yahut ta tasvip veya düşmanlık belirtmek için yapılır. Bu mitinglerde emirlerle kahramanlar yaratılır ya da yok edilir. Eski Sovyet gizli polis şefi Lavrenty Beria 1955’te bir hain olarak damgalandığı zaman, Sovyetler Birliğinin her yerinde ‘kendiliğinden doğan gösteriler’de, öldürülmesi istenildi. Hainlik, casusluk, politik cinayet ve 1919’a kadar uzanan öteki suçlarla itham edilen Beria, gerçekte ölmüş bir ördecti. Beria, göstericilerin isteğinden önce de kurşuna dizilebilirdi. Fakat Kremlinin isteği ve popüler istek sür’atle yerine getirilecekti” (Weingast, 1977, s. 159-160).

Buna göre, zaten katline çoktan karar verilmiş kişilere karşı yapılan gösterilerle, sanki halkın görüşü de bu yöndeymiş izlenimi uyandırılmakta ve böylece olası tepkilere engellenmektedir. Metinde, Boxer ve Clover bu gösterilerde üzerinde “Yaşasın Napoleon Yoldaş” yazılı yeşil bir pankart taşırlar, Napoleon’un onuruna yazılmış şiirler okunur, Squealer besin maddelerindeki artışlarla ilgili bilgi verir, kısacası gösteriler yönetimin çıkarları doğrultusunda işlevlendirilir. Bu gösterilere “spontane” adının verilmesi ise dilin hileli kullanımından başka bir şey değildir. “Spontane” diye adlandırarak gösteriye sanki hayvanların içinden geliyormuş ve anlık geliyormuş süsü vermekte ve hayvanların algılarını da bu yönde yönetmektedirler.

Altıncı bölümde hayvanların Pazar öğleden sonra çalışmalarının kesinlikle “isteğe bağlı” olduğu, ancak katılmayanların yiyecek miktarının yarı yarıya azaltılacağı belirtilmiştir. Squealer şimdi de hayvanlara “kısıntı” sözünü kullanmadan, yem miktarlarının “yeniden ayarlandığı” konusunda bilgi vermektedir. Bu açıklama, özellikle dikkate değerdir çünkü “dilini çarpıtılmasının önemli bir tema olduğu bir kitapta her sözcük dikkate alınmalıdır” (Meyers, 2009, s. 31). Her bir bölümde incelenen propaganda yöntemleri, domuzların dili nasıl kendi emellerine alet olacak şekilde kullandıklarını göstermektedir. Diğer hayvanlar, “domuzların hileli metinlerinin kifayetsiz okuyuculardır” (Elbarbary, 2009, s. 36). Öte yandan, metnin içinde domuzlar daha çok, diğer hayvanlar az konuşmaktadır, hatta Clover, Boxer, Muriel ve Benjamin haricindeki hayvanlar doğrudan konuşmamakta, söylemlerine dolaylı anlatım yoluyla yer verilmektedir (Fowler, 2009, s. 73). Domuzların konuşmaları, diğer hayvanların konuşmalarından hem nitelik, hem de nicelik bakımından farklıdır:

“Domuzların diline diğer hayvanlarınkıyla nicelik ve üslup bakımından karşılaştırmalı olarak baktığımızda, dilin bu kitabın yarattığı *etkinin* bir parçası olduğunu ve dil ile güç arasında dilsel eylemlerle simgelenen bağıntının bu fablda işlenen bir tema olduğunu görürüz. Bu tema, domuzların rejimi savunulamaz biçimde sertleşip bencilleştiğinde daha belirgin bir şekilde odak haline gelir: dil, gerçeğin çarpıtılmış ve asılsız bir uyarlamasını desteklemek için saptırılmış bir şekilde kullanılabilir” (Fowler, 2009, s. 75).

Squealer’ın durumlarının Jones’un zamanından daha iyi olduğunu rakamlara dayanarak ispat etmesi, Sovyet propagandasının sürekli çalışarak çok çeşitli konularda ilerlemeler kaydedildiğini, hatta en iyisi olduğunu “kanıtlaması”, durumunu anıştırmaktadır. Her tür propaganda aracı geçmişle kıyaslamalar yapmak suretiyle var olan durumun iyileştirildiği ve eskiden olmayan birçok fırsat ve hakkın tanındığını anlatır:

“Sovyet veya uydu yurttaşı, hükûmetinin, kendisinin dünyanın en zengin, en mutlu, en iyi beslenen, en iyi giyinen, en iyi eve sahip, en çok sevilen yurttaşı olduğu yolundaki sözlerine inanmak zorundadır. Onu doğrulama veya yalanlama imkânına sahip değildir. Gerekli istatistik bilgileri sormak bile, kendisini kuşkulu duruma sokacaktır” (Weingast, 1977, s. 165).

Napoleon'un yavrularına özel eğitim vermesi ve küçük domuzların başka hayvanların yavrularıyla oynamalarının yasaklanması, daha önce de söz edildiği gibi Sovyetler Birliği'nde partiye katılabileceklerin çok küçük yaşlarda belirlenmesi, eğitimlerine çok küçük yaşlardan itibaren başlanması durumunu anırtmaktadır. Zamanında gereken yollardan ve süreç içinde yapılan elemelerden geçmeyenlerin partiye girmesi ise olanaklı görülmemektedir. Bu durum, çocukların arasında ayrıcalıklı bir zümre yaratmaktadır. Diğer hayvanlara domuzlara selam verme zorunluluğunun getirilmesi ve domuzlara Pazar günleri kuyruklarına yeşil kurdele takma hakkının tanınması ise bir yandan Komünist Parti üyelerinin, üye olmayanlara oranla daha ayrıcalıklı oluşunu, diğer yandan da Rusların, Sovyetler Birliği'nde Rus olmayan uluslara oranla daha ayrıcalıklı oluşunu anırtmaktadır. Böylesi bir duruma Sovyetler Birliği'ne düzenlenen bir gezide yapılan gözlemler üzerine yazılmış kaynaklarda da değinilmiştir:

“Orta Asya topraklarında bizim gördüğümüz yerli halk, hattâ yabancılara açık turistik yerlerden geçtiğimiz halde, Rusların yanında ezik ve boynu büküktü. Yabancılarla konuşmaktan çekiniyorlardı. Ağaçlar altında ‘Demhane’ dedikleri çayhanelerde çoğu zaman sessiz, saatlarca oturuyorlardı. [...] Bu koloni şehirleri bugün de Çarlık zamanında olduğu gibi ikiye bölünmüş. Yeni mahallelerde daha çok Ruslar yaşıyor, eski sokaklarda, medrese odalarında küçük barakalarda yerli halk” (Ağaoğlu, 1967, s. 117).

Domuzların yıllar sonra geri dönen Moses'a ses çıkarmamaları, ona belli bir günlük istihkak ayırmaları, yani onu “beslemeleri”, dinin yasaklansa da yok edilemeyeceği yönündeki görüşleri anırtmaktadır. Öte yandan, kimilerine göre, “komünistler dine karşı dünyanın en saldırgan gücüdürler. Bunlar Tanrıya, inanışa ve örgütlenmiş bütün din topluluklarına karşı sürekli bir savaş sürdürürler. Fakat ara sıra din partiyeye yardımcı olduğu zaman, imanının savunucusu rolünü oynarlar” (Weingast, 1977, s. 143). Bu görüşler birleştirilerek, dinin yok edilememesi nedeniyle hiç değilse bazı çıkarlar için kullanılmasının gündeme geldiği düşünülebilir:

“Ukraynada umumi kültür çerçevesi içinde en fazla istiklâl kazanan ve en fazla cesaret gösteren unsur Ortodoks kilisesidir. Yirmi yıl tazyika ve din aleyhtarı propagandaya rağmen yaşamakla kalmamış, hatta kuvveti bu tazyik esnasında sanki artmıştır. Nihayet Politbüro şu eski siyasi vecizeyi hatırlamıştır: ‘Ortadan kaldıramazsanız müttefikiniz yapınız’ ve harpten az evvel papaz sınıfı ile müzakereye girişmiştir. Kilise Sovyet rejimini samimî olarak tutmağı vaat etmiş ve mukabilinde hükümet din aleyhtarı propagandayı kesmiş, ‘Dinsizler Birliği’ni lağvetmiş, sekiz yüz kadar kiliseyi açtırmış, seminerlerde papaz yetiştirilmesine müsaade etmiş ve müminlerin dinî vazifelerini rahatça yapmalarına izin vermiştir” (Fischer, 1947, s. 79).

Domuzların Moses'a ses çıkarmamakla birlikte aslında onu küçümsediklerinin belirtilmesi ise, domuzların dine göz yummalarının dini benimsemelerinden değil, strateji gereği göz yummalarından kaynaklandığı anırtmaktadır:

“Kilise içerde ve dışarda hükümetin sıkı bir nezaretin altındadır. Dini işlerin kontrolü N.K.V.D.'nin hüremetsiz bir şekilde ‘Allah Bürosu’ denilen hususi bir bürosuna verilmiştir. Bununla beraber kilise, diğer Rus teşekküllerinin çoğunda olduğu gibi, devletin elinde basit bir âletten ibaret değildir. Onunla hükümet arasında henüz bir barışma olmamıştır ve resmen dinin teessüfe değer bir hurafe addolunması devam ediyor” (Fischer, 1947, s. 80).

Kimi görüşlere göre ise, dinin eskisi kadar baskılanmaması, dinin yok edilmemesinden değil, dine karşı yapılan mücadelenin başarıyla sonuçlanmasından dolayı artık böyle bir baskılamaya gerek kalmamış olmasındandır. Aşağıdaki satırlar, 1935 yılının Sovyet Rusya'sını anlatan bir kitaptan alınmıştır:

“Sovyet hükümeti, ihtilâlin ilk yıllarından beri din duygusunu köreltmek için şiddetli bir mücadele açmıştı. Eğer bugün bazı hoşgörülü hareketler karşısında bulunuyorsak, bu daha çok onsekiz yıl önce açılan mücadelenin başarıya ulaştığını tanıtırlar. Bugün Rusya’da dinle en ufak bir ilgisi görülmeyen koskocaman bir gençlik kitlesi var. Din hareketlerine karşı gösterilen hoşgörünün nedeni işte bu kitlenin benimsettiği güç ve güvendir” (Nadi, 1978, s. 69).

Komünizmin neden sürekli dinle çatışma ve uyuşmazlık bağlamında anıldığı konusunda da kuşkusuz çeşitli yorumlar olmuştur. Kimi görüşlere göre bu durum, yönetimlerin güç ve otoritelerini dinle paylaşmak istememelerinden ve maddi çıkarlardan kaynaklanmaktadır:

“İktidar mevkiine geçen komünistler ‘Sezar’ın hakkını Sezar’a vermek’ ve ‘tanrıya ait olanı tanrıya bırakmak’ tezini kabul etmezler. Onlar bil’akis, tek bir otoriteye yani Komünist rejime (haddi zatında Komünist Partiye) kayıtsız şartsız bir itaat ve bölünmez bir sadakat isterler. Dinler ulu tanrıya ait ilâhi kudretin her otoritesinin fevkinde bulunduğunu telkin ettikçe, komünistler kendilerini dinleri yok etmeye vakfedeceklerdir. Ayrıca komünistler iktidara gelince, muhtelif komünist güdümlü memleketlerde halkı ‘afyondan’ yani dinden kurtarmak bahanesi altında ele geçirdikleri kilise emlakını muhtaç buldukları bir varidat kaynağı telâkki etmişlerdir” (Cronyn, 56).

Rahatsızlanan Boxer ise, at kasabına satılmakta ve hastaneye gönderilmek bahanesiyle iki beygir tarafından çekilen kapalı bir yük arabasına bindirilmektedir. Kimi görüşlere göre, Orwell’in Boxer’ın kapalı bir arabaya bindirilmesi, rastlantısal değildir: “At kasabının Boxer’ı mezbahaya taşıyan arabası ve onu bu arabaya bindirmek için yapılan sahtekarlık, Musevilerin ölü kamplarına sürgün edilmelerini ve küçük köylü gruplarını toplayıp katletmek için kullanılan imha arabalarını anıştırmaktadır” (Meyers, 2009, s. 31). Boxer’ı aslında at kasabına satarak kazandıkları parayla bir kasa viski almaları olayında olduğu gibi domuzların, özellikle de Napoleon’un güç kazandıkça artık yaptıkları haksız uygulamalar için uzun uzadıya açıklama yapma gereği bile duymamaları, Stalin’in bilinen bir özelliğini anıştırmaktadır:

“Stalin halka karşı inandırma, açıklama, sabırlı bir işbirliği ile davranma yollarını seçmemiş, kendine özgü kavramları zorla kabul ettirmek ve düşüncesine mutlak boyun eğdirmek istemiştir. Bu kavrama kim karşı çıkmışsa, ya da kendi görüşünü ispatlamaya, tutumunun doğruluğunu iddia etmeye kalkmışsa moral ve fizik yokoluş tehdidiyle karşı karşıya getirilmiştir” (Kruşçev, 1971, s. 293-294).

Napoleon ve emrindeki domuzların *Yedi Emir*’e aykırı davranışlarının hükümlere sonradan gizlice yapılan eklemelerle kılıfına uydurulması ya da daha önce Mollie takmak istediğinde “gıysi” kapsamında değerlendirilip yasaklanan kurdeleleri Pazar günleri domuzların takmasına izin verilerek *Yedi Emir*’e açıkça aykırı davranılması gibi durumlar, yine yukarıda açıklandığı doğrultuda Stalin’in kendini birilerini bir şeylere ikna etme zorunda görmemesi durumunu anıştırmaktadır:

“O (Stalin), Lenin’in inandırma ve eğitime metotlarını silkip atmıştı; yönetimin baskısı kitle halinde sindirme ve tedhiş uğruna, ideolojik mücadeleyi terk etmişti. Ceza verme yetkisi olan organları daha geniş çapta ve inatla kullanarak, bir yandan da varolan bütün moral kurallarını ve Sovyet kanunlarını sık sık çiğnemişti” (Kruşçev, 1971, s. 300).

Öte yandan, Napoleon’un gerek tükettiği şekeri diğer domuzlarla bile paylaşmaması, gerekse diğer domuzlara da tanıdığı çeşitli ayrıcalıklarda gitgide daha rahat ve fütursuz davranabilmesi, genel anlamda yönetimi üstlenenlerde rastlanabilecek bir davranış biçimini anıştırmaktadır: “Rusya’da veya herhangi bir memlekette hâkim olan aristokrasi, kendi menfaatleriyle devletin menfaatlerini bir saymış ve elde ettikleri imtiyazları yaptığı hizmetlerin haklı mükâfatı gibi görmeye başlamıştır” (Fischer, 1947, s. 69). Napoleon’un güç kazandıkça sahip olduğu ayrıcalıkları hiç çekinmeden kullanması da bunların tümünü, hatta belki de daha fazlasını hak ettiğini düşünmesinden kaynaklanmaktadır.

2.10. Onuncu bölümün okunması

Hiçbir hayvanın fiilen emekli olamaması, Sovyetler Birliği'nde emeklilerin çalışmaya devam etmesi durumunu anırtmaktadır. Bu durum, Sovyetler Birliği çıkışlı kaynaklarda, emeklilere tanınmış bir hak olarak, olumlu bir bakış açısıyla yansıtılmaktadır:

“Sovyet tıp uzmanlarının ulus çapında yaptıkları araştırmalar, emeklilik yaşındaki halkın büyük bir bölümünün hâlâ gücü kuvveti yerinde ve çalışacak durumda olduğunu göstermiştir. Ayrıca doktorlar yıllar boyu faal bir hayat sürdürenlerin öyle birdenbire yaşam biçimlerini değiştirmemelerini salık vermektedir. Eğer sağlık durumları eski işlerini sürdürmeye uygun değilse, seçebilecekleri bir sürü meslek dalı onları beklemektedir. [...] SSCB’de özellikle yaşlıca kimselerin çalışmaları için düşünülmüş 900 kadar büyük ve küçük kuruluş vardır ve bunlar her zaman, çalışmak isteyen herkese iş sağlamaya hazırdırlar” (Sosyalizm 60 Yılda, s. 115).

Napoleon’a göre gerçek mutluluğun çok çalışmak ve sade yaşamakta olması, kulağa “‘Arbeit macht frei’ (Çalışma, özgürleştirir) diyen Nazi sloganının alaycı bir yankısı gibi gelmektedir” (Meyers, 2009, s. 30). Domuzların çiftliğin denetimi ve örgütlenmesine ilişkin bitip tükenmeyen işleri ise, Komünist Parti üyelerinin çalışma temposunu anırtmaktadır. “Bu çalışma tarzı Lenin’den beri Bolşeviklerde bir ananedir. Komünistler geceleyin geç vakitlere kadar çalışmak itiyadını edinmişlerdir ve gözlerinin altında yorgunluktan peydah olan şişkinlik, âdeta partinin alâmeti haline gelmiştir”(Fischer, 1947, s. 42).

“Eski bir Rus efsanesine göre, esirlerden iyi randıman almak isteyen asilzade, iki ikna vasıtasına müracaat edermiş: ekmek ve kamçı” (Fischer, 1947, s. 55). Napoleon’dan başlamak üzere domuzların ellerine kırbaç almaları, belki de bu efsaneye bağlanmalıdır. Efsanedeki gibi Sovyetler Birliği’nde de insanları daha çok çalıştırmak için ekmek ve kırbaç yönteminin geçerli olduğundan söz edilir. Buna göre; “Komünistlerin ‘kırbaç ve ekmek metodu’ fabrikada iş organizasyonunda en sık ve en tesirli şekilde kendini göstermektedir. Kremlin’in plânlarında sanayin süratli bir inkişafı birinci mevkii işgal ettiği için, parti en kabiliyetli adamlarından, en ehemmiyetsiz fabrika işçisinin bile mümkün mertebe çalışmasının teminini istemiştir” (Fischer, 2009, s. 111).

Domuzlarla insanların ilk kez eşit koşullarla bir araya gelmeleri, “Tahran Konferansı’nı, yani Stalin, Roosevelt, Churchill ve diğerleri arasındaki toplantıyı anırtmaktadır” (Fowler, 2009, s. 62) 28 Kasım-1 Aralık 1943 tarihleri arasında yapılan ve Sovyetler Birliği, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere’nin önderlerini bir araya getiren Tahran Konferansı’nda, domuzlarla insanların arasındaki toplantıda olduğu gibi, üzerinde uzlaşma sağlanan ve sağlanamayan konular olmuştur. Domuzlarla insanların birbirlerine övgüler yağdırmaları, kağıt oynamaları, yani karşılıklı hamleler yapmaları ve kavga etmelerile anırtılan da bu durumlardır:

“Avrupa’da açılacak ‘ikinci cephe’ sorununda odaklaşan konferansta Stalin, Alman işgali altındaki Fransa’da yapılacak çıkarmayla birlikte Doğu’da geniş çaplı saldırı başlatmayı kabul etmiştir. [...] Stalin 1939 tarihli Alman-Sovyet Saldırmazlık Paketi ile 1940 tarihli Sovyet-Fin Antlaşması’nda öngörülen sınırların korunmasını, ayrıca Doğu Prusya’nın Baltık kıyısındaki toprakların SSCB’ye verilmesini istedi. Almanya sorununu ayrıntılı biçimde ele alan üç önder, bu konuda ve savaş sonrası kurulacak uluslar arası örgüt ile ilgili kesin bir karara varamadılar. Londra’da bulunan sürgündeki Polonya hükümetine ilişkin tepkisini belirten Stalin’le Batılı önderler arasında Polonya sorununda ciddi bir anlaşmazlık çıktı. Ama üç önder, bir bölümünü işgal altında tuttıkları İran’ın savaş sonrasında bağımsızlık ve toprak bütünlüğünü güvence altına alan ve bu ülkede ekonomik yardım yapılmasını öngören bir bildiri üzerinde anlaşarak, bunu 1 Aralık 1943’te yayımladılar” (Ana Britannica, c.20., 1990, s. 332).

Metnin sonunda domuzlarla insanları birbirlerinden ayırmanın olanaksız hale gelmesi, Stalin ve çevresindekilerin kendilerini 1917 yılında tahttan uzaklaştırılan Çar II. Nikolay ve çevresindekiler gibi halktan kopuk ve ayrıcalıklı konumlara getirerek onlara ve genel anlamda da kapitalist dünyanın temsilcilerine benzemeleri durumunu anıştırmaktadır. Toplumlarda yönetilenler ve yönetenler ayrımı oldukça, sistemlerin ismi ne kadar farklı olursa olsun yönetenlerin bir takım ortak yönleri daima olacaktır:

“Gücün yozlaştırıcı etkisi ile, iyi ve ahlaklı insanların kötücül zeka karşısında göreceli acizliği, Orwell’i daima cezbetmiştir. Orwell, *Animal Farm*’da, ideal olarak ne kadar arzu edilir olursa olsun, insanın güce sahip olma içgüdüsünün sınıfsız bir toplumu olanaksız kıldığını savunur. Bu alegoride, Marksist devrim başarısızlığa mahkumdur zira bir kez daha seçilmiş bir azınlığa güç bahsetmektedir” (Meyers, 2009, s. 32).

İnsan doğasının bir özelliği olarak güce sahip olma içgüdüsünden, gücün yozlaşması ya da yozlaştırmasından ve kötücüllükten söz edildiğinde, akla Hıristiyan inancında mutlaka kaçınılması öğütlenen yedi ölümcül günah gelmektedir:

“Kibir, kıskançlık, hırs, öfke, şehvet, oburluk ve tembellik papaların, azizlerin, vaizlerin, sanatçıların, oyun yazarlarının ve müzisyenlerin Hıristiyan inananlarına ne pahasına olursa olsun kaçınmayı öğütledikleri yedi ölümcül günahdır. [...] Yedi ölümcül günahın genel kabul gören listesi altıncı yüzyılda Papa Büyük Gregorius tarafından oluşturulmuştur. Papa, kibrin diğer günahlara neden olduğunu ve bu yüzden de en önemli günah olduğunu öne sürmüştür” (Kastenbaum, 2002, s. 32’den aktaran Encyclopedica.com).

Son bölüme erişilen bu noktada metnin bütünü düşünüldüğünde, *Animal Farm*’da yedi ölümcül günahın her birinin ifadesini bulduğu söylenebilir. Örnek vermek gerekirse Napoleon’un adının önüne çeşitli yüceltici sıfatlar getirilerek anılması, onu öven şiirler yazılıp bestelenmesi, göğsünde madalyaları ve yanında dokuz köpeğiyle gezmesi, yedi ölümcül günahın kibri anıştırmaktadır. Napoleon’un Snowball’un çizdiği yel değirmeni planlarının üzerine işemesi kıskançlığa, Snowball’u çiftlikten kovalayarak iktidara tek başına sahip olması hırsa, hayvanlara sahte itiraflar yaptırıp onları infaz etmesi öfkeye, dört dişi domuzdan otuz bir yavrusunun olması şehvete, diğer domuzlara şekeri yasaklayıp kendisinin yemesi ile, sütlerle elmaların başka hayvanlara verilmeyerek yalnızca domuzlara ayrılması oburluğa, domuzların fiilen çalışmamaları da tembelliğe birer örnektir. Hiç kuşkusuz metinde yedi ölümcül günahın başka örnekleri de yer almaktadır. Bu açıdan bakıldığında *Animal Farm*’ın insan doğasındaki zayıflıkları oldukça iyi örneklediği düşünülebilir.

Öte yandan, yedi ölümcül günahın kaçınılması, belli bir topluma yönelik değil, genel bir öğüttür. *Animal Farm* ise içinde üretildiği İngiltere ya da anıştırmasını yaptığı Sovyetler Birliği ile sınırlı kalmayan, tek topluma ya da tek sisteme değil, tüm insanlara, onların kurdukları tüm sistemlere ve her çeşit güç dengesine yönelik bir yergidir ve bu özelliği ile genel anlamda insanı ve insan doğasını yansıttığı, dolayısıyla da evrensel bir yönü olduğu söylenebilir.

3. İdeolojinin ya da İdeolojik Öğelerin Çevirilerle Aktarılması

Animal Farm’ın çevirilerinden örneklerin incelenmesi kapsamında Fransızca ve Türkçe çevirilere yönelik yapılan araştırmada, sekiz Türkçe ve üç Fransızca çeviriye ulaşılmış, Adem Yaşar’ın çevirisi (1985) çocuk kitabı olarak kısaltılıp uyarlandığından, üzerinde çevirmen adı ve yayın yılı belirtilmeyen Yapı Kredi Yayınları Doğan Kardeş Kitaplığı’na ait bir çeviri çizgi roman da yine uyarlama olduğundan incelemeye dahil edilmemiştir. Çalışmada, Halide Edip Adivar (1954), Rasim Özdenören (1978), Leyla Morali (1998), Sevin Okyay (1984), Sedat Demir (2001), Celal Üster (2014), Sophie Dévil (1947), André Simon (1979) ve Jean Quéval (2013) çevirilerinin parantez içinde yer alan baskıları ele alınmıştır. İncelenen bir özgün metin ve dokuz çeviri metin, her şeyden önce yapının her iki dilde de birden fazla

çevirisinin yapılmış olduğunu göstermekte, yani yeniden çeviri olgusunu ortaya koymaktadır. Bu olgu, çeviri dilinin zaman içinde eskimesi, sonraki çevirilerde öncekilerin eksikliklerinin giderilmesi, metnin yeniden yorumlanmak istenmesi ya da farklı ideolojilerin yansıtılmak istenmesi gibi çeşitli nedenlere bağlanabilmektedir.

Farklı ideolojilerin çeviriler yoluyla yansıtılması noktası, metnin yeniden çevirilerinde söz konusu olabileceği gibi, ilk çevirisi için de söz konusu olabilecek bir durumdur. Bu bağlamda, çeviri metnin kendisi kadar, erek kültüre taşınması ve sunumu da incelenmelidir. Adıvar çevirisinin Türk okuruna İngiliz Edebiyatı serisinden değil de, yeni Amerikan Edebiyatı serisinden sunulması dahi başlı başına bir ideolojinin yansıması olarak değerlendirilebilir, “çünkü çevirinin de içinde yer aldığı iletişim süreçleri başlı başına kişisel ya da toplumsal öncelikler, hatta bazen devlet çıkarları gibi yüksek amaçlar, tutumlar, niyetler ve bunları yönlendiren dünya görüşlerine ve bakış açılarına, yani ideolojilere bağlıdır” (Bulut, 2008, s. 28). İlk çevirinin önsözünde bir yandan yergiye konu olan sistemden “tabiata mugayir ideoloji” (Adıvar, 1954, ı) olarak söz edilirken, muhafazakar bir yayınevi olan Bedir Yayınevi’nden çıkan Özdenören çevirisinin arka kapağında Marksist-Leninist sosyalizm veya diğer adıyla komünizmin, çağın en yaygın diktatörlük şekillerinden biri olduğu ifade edilerek ilk çeviri ile aynı doğrultuda bir yaklaşım sergilenmiştir. Morali çevirisinde önsöz ya da kapak yazısına yer verilmezken, önsözü bulunmayan Okyay çevirisinin arka kapağında Orwell’in bu kitapta “iktidar, fesat ve yalanların idealizme nasıl ihanet ettiğini” gösterdiğini ifade eden ve herhangi bir tarafa çekilemeyecek kadar genel bir açıklamaya yer verilmiştir. Demir çevirisinin önsözüne göre ise, diktatörlüklerin ve bazı –izmlerin besin kaynağı insana ve yaratıcıya olan nefrettir. Ancak bu saptamanın kitapla ne şekilde ilintilendirilebileceğine ilişkin bir açıklık önsözde yer almamaktadır. Üster’in sunuş yazısında, kitabın iki uçlu bir yergi mızrağı taşıdığı görüşü yer almaktayken, Fransızca çevirilerde ise önsöze ya da kitabın ideolojik yönüne ilişkin arka kapak yorumuna yer verilmemiştir. Ancak, çeşitli toplumlarda birbirinden farklı hatta taban tabana zıt hedefler doğrultusunda algı yönetimi malzemesi olarak kullanılan, amaca uygun okunmasını sağlamak için gerekli zeminler oluşturulan, birçok yerde de türlü engel ve sansüre uğratılan bir yapıtın, yaklaşık 70 dile yapılmış çevirilerinin ve yeniden çevirilerinin her tür ideolojik kaygıdan bağımsız olarak gerçekleştirilmiş “‘masum’ bir eylem, çevirmenin ise bu ‘masum’ eyleme hizmet eden ‘tarafsız’ bir aracı” (Karadağ, 2015) olduğunu söylemek her koşulda güçtür.

Yeniden çeviri olgusunun nedenlerinden biri olarak değindiğimiz ideolojik etkenler, çeviri metnin içinde anlamı dönüştüren bir unsur olarak da karşımıza çıkabilir. Çevirmenlerin herhangi bir nedene bağlı olarak yaptıkları tercihlerin, doğrudan kendilerinden kaynaklandığı ya da kaynaklanmadığı durumlar da söz konusu olabilir. Örneğin, Fransızca çevirilerde Dévil ve Simon’un Napoléon yerine César adını kullanmaları üzerinde düşünenecek olursak, bu durum Napoléon’un Fransız olması nedeniyle bu isimle yapılan Stalin anıştırmasını çevirmenlerin kişisel olarak benimsememelerinden kaynaklanabileceği gibi, yayınevi politikalarının bir ürünü ya da olası toplumsal hassasiyete yönelik öngörünün bir sonucu olarak da değerlendirilebilir. Diğer yandan, çeşitli metinlerarası göstergelerin çözümlenmemesi ya da dikkatten kaçması sonucunda çevirilerin ilgili anlamlama eksenlerinde eksik bırakılması da söz konusu olabilmektedir. İdeolojik öğelerin aktarılması üzerinden kısaca örnekleyecek olursak, Orwell’in Hz. Musa’nın adını verdiği ve dini anıştıran Moses adını İngilizce şekliyle koruyan Özdenören, Morali, Demir ve Üster çevirilerinde, İngilizce bilmeyen okur açısından göstergenin ortadan kaldırılmış olduğundan söz edebiliriz. “God” sözcüğünü Okyay ve Üster “Tanrı” olarak çevirirken, Adıvar, Özdenören, Morali ve Demir’in “Allah” sözcüğünü tercih etmeleri ise, düzanlamsal açıdan olmasa da yananlam bağlamında kapsamı dönüştürmektedir. Bu noktada çevirmenlerin yaptıkları sözcük tercihlerinin rastlantısal olmadığı düşünülebilir zira “dil kullanımı, sözcük ve sözdizimi seçimleri hepsi dilsel sanılan ideolojik seçimlerdir, çünkü kullandığımız dil bizi dünyaya açar ve gösterir. Nasıl görünmek istiyorsak ya da görünmek durumundaysak öyle kullanırız dili” (Bulut, 2008, s. 43).

Farklı bir örnek olarak, Karl Marx’ın *Gotha Programının Eleştirisi*’nde yer alan ve komünizmin önemli sloganlarından biri olarak bilinen “Herkes yeteneğine göre, herkese gereksinimine göre!” (1999, s. 28) ifadesini anıştırmak üzere Orwell’in “But everyone worked according to his capacity” [Ama herkes kendi kapasitesine göre çalışıyordu] ifadesi, Demir çevirisinde “herkes yapabileceğinden daha fazlasını yapmak için kapasitesini zorluyor [...]” ve Üster çevirisinde de “herkes kendi gücü ve yeteneğine göre iyi

çalışıyordu” şeklinde aktarılmış ve anıştırılan sloganın özü dönüştürülmüştür. Yine Orwell’in komünizmi anıştırmak için kullandığı ve “hayvan” anlamına gelen “animal” ile doktrin, öğretisi, inanç ya da sistem gibi anlamlar veren –ism ekinde oluşan “Animalizm” sözcüğü Üster tarafından birbirini izleyen iki cümlede ilkinde “Animalizm”, ikincisinde “Hayvancılık” olarak kullanılmıştır. “Hayvancılık” dilimizde “evcil hayvanlara bakma ve yetiştirme işi” (T.D.K. Güncel Sözlük) olarak kullanıldığından, bu kullanım sözcüğün Türkçedeki yaygın anlamı nedeniyle yerini bulmamaktadır. Sözcüğün Demir çevirisinde de olduğu gibi “Animalizm” olarak aktarılması ise, İngilizce bilmeyen okur açısından göstergeyi ortadan kaldırmakta ve böylece bu gösterge ile sağlanan anıştırma da silinmektedir. Fransızca “hayvan” sözcüğü İngilizce ile aynı şekilde “animal” olarak ifade edildiğinden, “Animalizm” sözcüğünün çevirisine ilişkin bir sorun bulunmamaktadır.

Yedi Emir ile anıştırılanın *On Emir* olduğuna değinmiştik. *On Emir*’de bulunan yasaklamalar, doğrudan “sen” hitabı ile yapılmaktadır. *Yedi Emir*’de ise Orwell, yasaklamayı ikinci tekil kişiye yönelmeyerek, üçüncü tekil kişi kullanımıyla genelleme şeklinde sunmaktadır. Çevirilerinde “sen” hitabını ilk iki maddede kullanan Üster ile üç, dört, beş ve altıncı maddelerde kullanan Dévil, üslup bakımından özgün metinden uzaklaşırken, anıştırılan metne yaklaşmışlar ve anıştırmayı üslup bağlamında özgün metne oranla daha açık hale getirmişlerdir. Demir ise, ikinci maddede yer alan “friend” sözcüğünü “yoldaş” olarak çevirerek, içeriği farklı bir anlamla donatmıştır. “Dost” sözcüğünden farklı olarak “yoldaş” sözcüğünün içeriğinde, arkadaş olmanın yanı sıra bir tür fikir birliği içinde olmak, aynı yola baş koymak gibi yananamlar bulunmaktadır. Bu sözcük ayrıca Sovyetler Birliği başta olmak üzere birçok komünist ülke vatandaşlarının birbirine yönelik hitap tarzıdır. Hayvanların yoldaş olduğu ve birbirlerine bu şekilde hitap ettikleri doğrudur ancak bu anlam metnin bu bağlamında gerçekleşmiş değildir ve bu nedenle de metnin bu noktası için aşırı yorum özelliğindedir. Diğer yandan, Orwell’in “comrade” olarak kullandığı bu sözcük tüm diğer çevirilerde “yoldaş” sözcüğü ile karşılırken, Morali bu sözcüğü “arkadaş” olarak çevirmeyi tercih etmiş ve “yoldaş” sözcüğü ile yansıtılan ideolojinin çevirisinde yer almaması nedeniyle anlamın eksilmesi sonucu ortaya çıkmıştır.

Diğer yandan slogan özelliği taşıyan ya da metin için dönüm noktası olan, özellikle italik karakterlerle, kalın karakterlerle ya da büyük harfle yazılarak vurgulanmış sözcüklerin çeviriye özgün metindeki şekilleriyle yansıtılmaması, metnin çeşitli derecelerde eksilmesine neden olmaktadır. Bu tür durumlara bir örnek seçecek olursak, özgün metnin son bölümünde duvardaki *Yedi Emir*’in yerini alan tek hüküm;

ALL ANIMALS ARE EQUAL
BUT SOME ANIMALS ARE MORE EQUAL
THAN OTHERS

[Bütün hayvanlar eşittir ama bazı hayvanlar diğerlerinden daha eşittir] üç satıra bölünerek ve büyük harflerle yazılarak vurgulanmıştır. Adivar, büyük harf kullanmamak suretiyle bu vurguyu yansıtmazken, Morali ise “eşit” sözcüğü yerine “yeterli” sözcüğünü kullanarak, sınırsız güç kullanımının varabileceği son noktayı göstermesi açısından önemli olan ve burada yazar tarafından özellikle kullanılan mantık hatası ile çelişkiyi metinden silmiştir. Diğer yandan, Orwell tek satıra yazılacak upuzun bir cümle yerine, cümleyi üç kısa satır ile ifade etmiş ve böylelikle duvardaki bu yazıyı tek bakışta kolayca okunabilecek bir görsellikte sunmuştur. Adivar ve Demir, Orwell’in bu tercihinin çevirilerine yansıtılmayarak tek bir satırda ifade etmiş, böylelikle duvarda yazılı olduğu düşünülürse okunabilirliği daha güç bir tercih kullanarak hükmün vurgusunu dönüştürmüşlerdir. Quéval ise, bu cümledeki İngilizce ve Fransızca sözcük sıralamaları aynı olmasına ve dillerden kaynaklı bir zorunluluk bulunmamasına rağmen cümleyi üç yerine dört satıra bölmüş, ilk satırda verilen “Bütün hayvanlar eşittir” vurgusunun “eşittir” bölümünü ikinci satıra atarak hükmün bütünlüğüne gerekmediği halde müdahalede bulunmuş ve vurgusunu dağıtmıştır.

Tüm bunların ışığında, “çevirmen göstergebilimin yol haritasına çok ciddi bir gereksinim duyar; bu gereksinim yazınsal yapıt karşısında daha da fazla hissettirir kendini” (Öztürk Kasar, 2012, 432). Bu durumda, çeviriyi aslında bir gösterge aktarımı olarak tanımlayacak olursak, çevirmeni de çevirinin bu özelliğinden bağımsız tanımlamamız mümkün olmayacaktır. Sonuç olarak; “çeviri, göstergeleri ‘yakalamak’ ve ‘yeniden üretmek’ üstüne temellenir ve tam olarak da bu niteliğiyle, göstergebilimsel bir

etkinliktir. İşte bu nedenle, çevirmen, göstergeleri daha iyi kavramak ve erek metne kazandırmak için, ille de ‘mektepli’ olmasa da, ‘alaylı’ bir göstergebilimci olmalıdır” (Öztürk Kasar, 2013, s. 193-194).

4. Sonuç

Bu çalışmada, George Orwell’in herkes tarafından kolayca anlaşılabilir ve diğer dillere de kolayca çevrilecek bir fabl olarak kurguladığı, ancak çoğul okuma ve anlamlama eksenlerinde değerlendirildiğinde farklı propaganda ve ikna yöntemlerini örnekleyen ve 1917 Rus Devrimi ve sonrasında yaşananlar üzerinden her çeşit siyasi düzene ve insan doğasına yönelik bir yergi niteliği taşıyan *Animal Farm* başlıklı yapıtının, yergi olarak okunuşu ele alınmıştır. Metnin içinde yer alan metinlerarası öğelerin gün yüzüne çıkarılması için, yalnızca metin değil, metni çevreleyen öğeler de incelenmiş, bu kapsamda Orwell’i metni kaleme almaya götüren sürece ilişkin kitabın Ukraynaca baskısına yazdığı önsözde kullandığı kendi ifadelerine yer verilmiştir. Rus devrimi ile ilgili metinlerarası öğelerin gün yüzüne çıkarılması için, farklı görüş ve yaklaşımları yansıtan, yandaş ya da karşıt duruş sergileyen, propaganda ya da antipropaganda niteliği taşıyan metinler taranmış ve anıştırmaların kaynağına inilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada, *Animal Farm*’ın yergi olarak okunmasına ilişkin daha önce ortaya koyulmuş ve kabul görmüş bilinen çözümler tekrarlanmamış bunun yerine ayrıntılarda gizli olan farklı metinlerarası öğeler ele alınmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra, metnin Türkçe ve Fransızca çevirileriyle ilgili olarak da, farklı ideolojilerin çeviriler yoluyla yansıtılması ve özgün metindeki ideolojik öğelerin çeviride ifade edilmesi bağlamında, metnin erek kültürlerle taşınması, sunumu ve aktarımına ilişkin çeşitli örneklerden söz edilmiştir. Bu kapsamda, metnin erek dile aktarılması noktasında kimi bileşenlerin çeşitli nedenlerle eksik bırakılabildiğine değinilmiş ve metnin taşınması ve sunumu noktasında da erek kültüre aynı metin üzerinden kimi zaman birbiriyle çelişen ideolojilerin sızdırılabildiği görülmüştür.

Yazın çevirisi söz konusu olduğunda, metinlerin “dilsel ve biçimsel özellikleri nedeniyle çevirmen metne tüm anlam katmanlarını, olası tüm yorumlarını fark edecek biçimde yaklaşmak zorundadır” (Tahir Gürçağlar, 2011, s. 36) çünkü özellikle *Animal Farm* gibi birden fazla bağlamda okunup çözümlenebilen ve okundukça tükenmek yerine çoğalan metinler söz konusu olduğunda “herhangi bir okurdan farklı olarak çevirmenden istenen satır aralarını okuyabilecek dilsel ve ekinsel yetkinliğe sahip olması, bunun yanı sıra yazarın ‘ne anlatmak istediğini’ kavrayabilecek yeterli içgörüye ve olgunluğa sahip olmasıdır” (Arslan Özcan, 2010, s. 150-151). Diğer yandan çevirmen özgün metnin karşısında herşeyden önce bir okuyucu ve alımlayan özne olarak anlam üretimine de katkıda bulunacaktır. Bunları sağlamak için, çevirmenin yapıta göstergebilimsel bir bakış açısı ile yaklaşması ve metne yönelik çeşitli çözümlerle işlemlerine başvurması yararlı olacaktır.

Böylelikle, göstergeleri algılama ve okuma konusunda yetkinlik kazanan, okuduğunu sorgulayan ve bu yolla anlamlama sürecine katılan çevirmen yazınsal metne güvenle yaklaşacak ve onun anlam evrenini ustalıkla kuşatacaktır. Ayrıca, aktarım sürecinde oluşabilecek anlam dönüşümlerine karşı farkındalığı artan çevirmen, içinde anlamı dönüştürmeye yönelik olarak işleyebilecek eğilimlere söz geçirebilecek, geçiremediği ya da geçirmedikleri durumlarda ise açıklayabilecektir. Sonuç olarak, göstergebilimin katkısıyla öncelikle iyi bir okur ve iyi bir çözümlenmeye dönüşen çevirmen, erek dile taşıyacağı metnin üzerinde güvenle yol alabilecektir.

Kaynakça

- Ağaoğlu, S. (1967). *Sovyet Rusya İmparatorluğu*. İstanbul: Baha Matbaası.
- Aktulum, K. (2007). *Metinlerarası İlişkiler*. 3. bs. İstanbul: Öteki.
- Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi*. (1990). İstanbul: Ana.
- Aral F., Bora, T., Kayılı, E., Kürkçü, E. & Savaşır, İ. (1988). *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*. c.1-8. İstanbul: İletişim.

- Arslan Özcan, L. (2010). "Yazar-Çevirmen: Bir Efendi-Köle İlişkisi mi? Yoksa bir Efendi-Efendi İlişkisi mi?". 10. Uluslararası Dil, Yazın ve Değişim Sempozyumu Bildiriler.03-05 Kasım 2010. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- AXIS 2000 *Büyük Ansiklopedi*. (1999). İstanbul: Doğan Kitapçılık.
- Bland, B. 1939 *Alman Sovyet Saldırmazlık Paketi*. erişim <https://www.marxists.org/turkce/bland/almansovyetpaketi.htm> (Erişim 11.02.2014).
- Bulaşıkçı Düşesler, Tuvaletçi Kontesler, Hastabakıcı Baronesler. *Pazar Postası*, http://www.posta.com.tr/pazarpostasi/HaberDetay/Bulasikci_duseslerhastabakici_baronesler.htm?ArticleID=74112&PageIndex=2, (Erişim 22. 05. 2012)
- Bulut, A. (2008). *Basından Örneklerle Çeviride İdeoloji İdeolojik Çeviri*. İstanbul: Multilingual.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedi*. (1986). c. 16. İstanbul: Gelişim.
- Carr, E.H. (2010). *Lenin'den Stalin'e Rus Devrimi*. 1917-1929. (L. Cinemre, Çev.). 2. bs. İstanbul, Yordam Kitap.
- Cronyn, G.W. (t.y.) *Komünizm Hakkında Tafsilat, 200 Soru ve Cevapları*. Ankara: Doğu Ltd. Şt. Matbaası.
- Edib-Adıvar, H. Önsöz. *Hayvan Çiftliği*. (H. Edib-Adıvar, Çev.). İstanbul: Maarif Basımevi, 1954: I-IV.
- Elbarbary, S. (2009). Language as a Theme in Animal Farm. In H. Bloom (Ed.) *Bloom's Modern Critical Interpretations, George Orwell's Animal Farm* (pp. 35-44). New York: Infobase Publishing.
- Encyclopedia.com. http://www.encyclopedia.com/topic/Seven_deadly_sins.aspx, (Erişim 10. 02. 2017).
- Fischer, J. (1947) *Sovyet Cennetinin İcyüzü: Demir Perdenin Arkası*. (Fethi Kardeş, Çev.). Ankara: Varlık Yayınları.
- Fowler, R. (2009). Animal Farm. In H. Bloom (Ed.) *Bloom's Modern Critical Interpretations, George Orwell's Animal Farm* (pp. 59-78). New York: Infobase Publishing.
- Hudson, G. F. (1969). *Komünizmin Elli Yılı*. (F. Argeşo, Çev.). Ankara: GİM Güzel İstanbul Matbaası.
- J.V. Stalin Archive. *Stalin*. <https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/biographies/1947/stalin/>(Erişim 10. 02. 2017).
- Jewish Virtual Library. *Jewish Concepts: The Seven Noachide Laws*. https://www.Jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Judaism/The_Seven_Noahide_Laws.html. (Erişim 10. 02. 2017)
- Karadağ, A. B. Çevirinin 'İdeolojik' Doğası. *Radikal İnternet Baskısı*. http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=6227, (Erişim 10. 02. 2017).
- Kruşçev, N. (1971). *Kruşçev'in Anıları*. (M. A. Kayabal, Çev.). c. 2. İstanbul: Milliyet.
- Labin, S. (1976). *Komünist Propaganda Taktikleri*. 2. bs. Ankara: Altınok Matbaası.
- Marx, K. (1999): *Gotha Programının Eleştirisi; Marx, Engels ve Lenin'in Alman Sosyal-Demokrasininin Programlarına İlişkin Yazıları ve Mektupları*. çev. İsmail Yarkın, M.A. İnci. İstanbul: İnter.
- Marx, K. & Engels, F. (2012). *Komünist Manifesto: Tarihin En Önemli Siyasi Belgesi İçin Bir Yol Haritası*. Yayına Hazırlayan: Phil Gasper. (K. Ülker, Çev.). İstanbul: Versus.
- Meyers, V. (2009). Animal Farm, An Allegory of the Revolution. In H. Bloom (Ed.) *Bloom's Modern Critical Interpretations, George Orwell's Animal Farm* (pp. 23-34). New York: Infobase Publishing.
- Nadi, N. (1978). *İki Sovyet Rusya, İki Polonya*. İstanbul: Çağdaş.
- Orwell, G. (1947). *Les Animaux Partout*. (S. Dévil, Çev.). Monaco: Editions Odile Pathé.

- Orwell, G. (1947). *Preface to translation of "Animal Farm: A Fairy Story" on Ukrainian language.* http://orwell.ru/library/novels/Animal_Farm/english/epfc_go. (Erişim 10. 02. 2017)
- Orwell, G. (1954). *Hayvan Çiftliği*. (H. Edib-Adıvar, Çev.) İstanbul : Maarif Basımevi.
- Orwell, G. (1978). *Hayvan Çiftliği - Domuzlar Diktatoryası*. (R. Özdenören, Çev.). İstanbul: Bedir
- Orwell, G. (1979). *La Republique des Animaux*. (A. Simon, Çev.). Paris : Gallimard.
- Orwell, G. (1984). *Hayvanlar Çiftliği (Bir Peri Masalı)*. (Sevin Okyay, Çev.). İstanbul: Kelebek.
- Orwell, G. (1985). *Hayvanlar Çiftliği*. (A.Yaşar, Çev.). İstanbul : Erdem.
- Orwell, G. (1997). *Animal Farm*. 2. bs. Malezya: Longman.
- Orwell, G. (1998). *Hayvanlar Çiftliği*. (L. Morah, Çev.). 3. bs. İstanbul İnkılap.
- Orwell, G. (2001). *Hayvan Çiftliği*. (S. Demir, Çev.). 2. bs. İstanbul: Şule.
- Orwell, G. (2013). *La Ferme des Animaux*. (J. Quéval, Çev.). Paris: Gallimard.
- Orwell, G. (2014). *Hayvan Çiftliği - Bir Peri Masalı*. (C. Üster, Çev.). 38. bs. İstanbul, Can.
- Orwell, G. (t.y.) *Hayvan Çiftliği*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları Doğan Kardeş Kitaplığı 10.
- Öz, E. (1987). *Alh Turnam*. 5. bs. İstanbul,: Can Sanat.
- Özmenek, V. (1980) *İşte Sovyetler Birliği. SSCB Gezi İzlenimleri*. İstanbul: Bilim Yayınları.
- Öztürk Kasar, S. (2009). Pour une Sémiotique de la Traduction. *La Traduction et ses Métiers*. ed. Colette Laplace, Marianne Lederer, Daniel Gile. Caen: Lettres Modernes Minard.
- Öztürk Kasar, S. (2012). "Jean Claude Coquet ile Bir Dil Görüngübilimine Doğru". XII. Uluslararası Dil, Yazın, Değişibilim Sempozyumu. 18-20 Ekim 2012. (pp 427-433). Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Öztürk Kasar, S. (2013). "Traduire Les Signes en Sciences Sociales", Traduire: Transmettre or Trahir? Reflexions sur la Traduction en Sciences Humaines. ed. Stephanie Schwerter et Jennifer K. Dick. (pp 185-197). Paris: Editions de la Maison des sciences de l'homme.
- Rado, Ş. (1968). *50. Yılında Sovyet Rusya*. İstanbul: Doğan Kardeş Matbaacılık.
- Sol Günlük Siyasi Gazete* (2008). SSCB'de Eğitim. 31.05.2008. erişim <http://arsiv.sol.org.tr/? yazino=26073>.
- Sosyalizm 60 Yılda Neler Getirdi? Sovyetler Birliği Üzerine Sorular, Cevaplar*. (t.y.) (N. Himmet, T. Sezer, Çev.). İstanbul: Bilim.
- Sovyet Destanı*. (1978). İstanbul: Haziran.
- Tahir Gürçağlar, Ş. (2011). *Çevirinin ABC'si*. İstanbul: Say.
- Tarakçı, A. (1969). *Komünizmin 50. Yılında Sovyet İşçileri*. Ankara: Altınok Matbaası.
- The Soviet Military Awards Page, <http://soviet-awards.com/> (Erişim 10. 02. 2017).
- Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr> (Erişim 10. 02. 2017).
- Troçki, L. (1998). *İhanete Uğrayan Devrim*. (Ayla Ortaç, Çev.). 3. bs. İstanbul: Yazın Yayıncılık.
- Vali, E.S. (2015). Yahudilikte 7 Sayısı. Şalom Haftalık Siyasi ve Kültürel Gazete. http://www.salom.com.tr/haber-94255-yahudilikte_7_sayisi.html. (Erişim 10. 02. 2015).
- Weingast, D. E. (1977). *Komünizmin İç Yüzü*. (Necmeddin Sefercioglu, Çev.). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Werth, N. (2004). *1917 Rus Devrimi*. (Esra Özdoğan, Çev.) 3. bs. İstanbul: Yapı Kredi.
- Yıldız, Z. (2013). *Politika Sözlüğü*. İstanbul: Etkileşim.